

GÜVAHÎ'NİN BİLİNMEYEN ESERİ: TAZARRU'-NÂME

Hasan GÜLTEKİN*

ÖZET

Güvahi, divan edebiyatında daha çok *Pend-nâme* şairi olarak tanınır. Ancak şairin *Gurbet-nâme* ve *İbret-nâme* adında iki küçük mesnevisinin daha olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada ise, Güvahi'nin kaynaklarda adından söz edilmeyen bir başka eseri *Tazarru'-nâme* tanıtılmış ve transkripsiyonlu metni verilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış olan eserin içerisinde farklı vezinlerle yazılmış farklı nazım şekilleri de bulunmaktadır. Harekeli olan ve 553 beyitten oluşan *Tazarru'-nâme*'deki birkaç beyit *Pend-nâme*'deki bazı beyitlerle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler *Tazarru'-nâme*'nin, *Pend-nâme* şairi Güvahi tarafından kaleme alındığını göstermektedir. Tevhid, na't ve münacat içerikli manzumelerle başlayan eser, dünyanın geçiciliğinden, ahiret için hazırlık yapılmasından bahsederek şairin günahlarının bağışlanmasını istediği manzumelerle devam etmekte, sebab-i telif, eserin adı, dua ve eserin bitirildiği yılı belirten beyitlerle sona ermektedir.

Güvahi'nin *Tazarru'-nâme*'sinde klasik bir mesnevide olması gereken bütün bölümler bulunmamakta ve en önemlisi herhangi bir hikâye anlatılmamaktadır. Bu nedenle eseri, mesnevi nazım şekliyle yazılmış uzunca bir manzume olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Eserin giriş bölümü besmele ile başlamış, tevhid, münacat ve na't ile devam etmiştir. Giriş bölümünde bulunması gereken sebab-i telif kısmı ise hatime bölümüne konmuştur. Hatime bölümü bir başlıkla belirtilmemekle birlikte eserin sonunda, okuyanlardan dua isteği, eserin adı ve yazıldığı tarihin söylendiği beyitler bulunmaktadır. Şair eserini herhangi bir olaya dayandırmamış sadece günahkâr olduğunu ve affedilme isteğini dile getirmiştir. Aralarda bulunan meviza başlıklı manzumelerde ise insanın aczinden, günahkâr oluşundan, dünyanın geçiciliğinden bahsedilmekte, günahların bağışlanması için Allah'a yalvarılması gerektiği öğütlenmektedir.

Divan edebiyatında *Tazarru'-nâme* denilince Sinan Paşa'nın XV. asırda manzum ve mensur karışık olarak yazdığı ünlü eseri akla gelir. Güvahi'nin de *Tazarru'-nâme*'sini kaleme alırken Sinan Paşa'nın *Tazarru'-nâme*'sinden tevhid ve na't kısımları ile altı büyük peygambere, Hz. Muhammed'e, dört büyük halifeye, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e yer vermesiyle şekil olarak esinlemiş olduğunu görülmektedir. Bunun yanında muhteva açısından da dinî mahiyeti nedeniyle iki eser benzerlik göstermektedir. İki eserin ortak noktası, dünyanın ve zenginliğinin geçici olduğu, ahirette mutlu olmak için dünyada ibadetle meşgul olunması gerektiği ve ayrıca peygamberler ile mübarek kabul edilen kişilerin manevi himmetinin istenmesi, Allah'tan günahlar için bağışlanma dilenmesidir.

* Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: hgultekin@adu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Gūvahī, Divan Edebiyatı, Divan şiiiri, pend-nâme, tazarru'-nâme, mesnevi, transkripsiyonlu metin.

UNKNOWN WORK OF GUVAHÎ: TAZARRU-NAME

ABSTRACT

Researchers of Divan Literature know that Guvahî is poet *Pend-name*. That known as a poet Pend-name Guvahî has two small masnavi called *Gurbet-name* and *Ibret-name*. This is an article that has been defined that is non-registration of work of Guvahî's *Tazarru-name* and transcribed text of the work are given. The work was written as masnavi in verse written in a different prosody in different poetic forms are also available. *Tazarru-name* that which the vowel points have been added and which five hundred fifty-three couplets. Pend-name in which few couplets are similar to some of the couplets in the *Tazarru-name*. These similarities indicate that belongs to Gūvahî *Tazarru-name*. The work begins with poems tawhid and na't and munacat content and than it describes the transience of the world and done in preparation for the hereafter and continues whit poems of the poet wants forgiveness of sins and finishes with couplets the reason the book was written and the name of work and couplets showing the finished work of and with couplets of prayer.

In Guvahî's *Tazarru-name*, all sections, there is no need to be in a classic masnavi and most importantly, does not discuss any story. For this reason, as a long poem written in verse form masnavi it would be appropriate to define. The introduction of the work started with basmalah and tawhid, munacat and continued with na't. Reason of copyright must be present in the introduction part of the department has been section of hatime. The section of hatime, with not specify a title at the end of the work, reciting the prayer request, of the work, the name and couplets written history is told. There is no fiction in poetry. The poet is a sinner and has expressed desire for forgiveness. In the poem of meviza-titled impotence of man, the occurrence of a sinner, the world's temporality is mentioned, should be instructed to beg God for forgiveness of sins.

In the Divan Literature, known *Tazarru-name* that is written Sinan Pasha, XV. century comes to mind the work of his famous poems and prose mixed. Guvahî, the work of Sinan Pasha Hz. Muhammed, the four major caliph, Hz. Hasan and Hz. Hussein was inspired in shape and is seen to give ground. The common point of the two works, world and the wealth of the world is temporary, should be actively engaged in worship in the world to be happy in the Hereafter, in addition, from persons of that regarded as sacred by request spiritual assistance and invoked Allah for forgiveness for sins.

Key Words: Guvahî, Divan Literature, Divan poet, pend-name/verses of advice, tazarru-name/verses of supplication, masnavi, transcribed text.

Turkish Studies

Giriş

Güvâhî, Divan edebiyatında daha çok *Pend-nâme* şairi ve manzum atasözleri derleyicisi olarak tanınır. Şairin doğum ve ölüm tarihlerine dair kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte *Sicill-i Osmanî*'de ölüm tarihi 926/1520¹ ve A. Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatı Tarihine Giriş I* adlı eserinde 925/1519² olarak kaydedilmiştir. Mehmet Hengirmen ise, *Pend-nâme* nüshasının yazılış tarihinin 933/1526 olması nedeniyle ölüm tarihinin yukarıda gösterilen kayıtlarda yanlış olduğunu, *Pend-nâme*'de bahsedilen tarihî olaylardan yola çıkarak 1526'dan sonra ölmüş olduğunu iddia etmektedir.³ Güvâhî hakkında *Latîfî Tezkiresi*'nde⁴, *Hasan Çelebi Tezkiresi*'nde⁵, Gelibolulu Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr*'ında⁶, Beyânî'nin *Tezkiretü'ş-şuarâ*'sında⁷ Şemsettin Samî'nin *Kamusu'l-a'lâm*'ında⁸ ve *Sicill-i Osmânî*'de⁹ birbirine benzeyen ifadelerle ayrıntılı olmayan bilgiler verilmektedir. Bu kaynaklarda Geyveli olduğu, sipahi taifesinden bulunduğu, Yavuz Sultan Selim ile birlikte doğu seferine katıldığı ve sadece *Kenzü'l-bedâyi'* adlı bir eser kaleme aldığı bildirilerek bu eserin de *Pend-nâme-i Güvâhî* şeklinde tanındığı belirtilmektedir. Güvâhî'nin yaşadığı dönemle ilgili bazı bilgiler de *Pend-nâme*'sinde bahsettiği tarihî olaylar yardımıyla tespit edilebilmektedir. Bu tarihî olaylardan biri Kanunî Sultan Süleyman döneminde yapılan İbrahim Paşa'nın düğünüdür. Bu durum Güvâhî'nin Kanunî Sultan Süleyman dönemi şairi olduğunu göstermektedir. Buna göre, *Pend-nâme*'nin Yavuz Sultan Selim'e değil Kanunî Sultan Süleyman'a sunulmuş olduğu anlaşılmaktadır (Hengirmen 1983,14-15).

Mehmet Hengirmen tarafından yayımlanan Güvâhî'nin *Pend-nâme*'si 2133 beyitten oluşmaktadır. Eser, dinî ve tasavvufî öğütler veren diğer pend-nâmelerden farklıdır. Şair, hikâye, fıkra ve masalların sonunda öğüt verirken Anadolu'da duyduğu ve derlediği Türk atasözlerini kullanmıştır. İçeriğinde çok sayıda atasözü bulunan *Pend-nâme-i Güvâhî*, yazıldığı zamandan beri atasözleri hazinesi olarak kabul edilmiştir (Hengirmen 1983, 7).

Güvâhî'nin *Pend-nâme*'den başka 117 beyitlik *Gurbet-nâme*¹⁰ ve 396 beyitlik *İbret-nâme* adlı iki küçük mesnevisi daha bulunmaktadır. Mehmet Hengirmen, 1977 yılında Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu yönetiminde yaptığı yüksek lisans tezinde Güvâhî'nin bu iki mesnevisinden bahsetmiş ve karşılaştırmalı metinlerinin nüsha farklarını belirterek yazıçevrimini vermiştir (Hengirmen 1983, 5).

Güvâhî'nin iki kısa mesnevisi dışında kalan ve kaynaklarda adından söz edilmeyen Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesinde kayıtlı *Tazarru'-nâme* adlı mesnevisinin metnini de

¹ MEHMED SÜREYYA (1308). *Sicill-i Osmanî*. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 4, s. 85.

² LEVEND, A. Sırrı (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi, Giriş, I. Cilt*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. s. 142.

³ Güvâhî hakkında bkz. HENGİRMEN, Mehmet (1977). *Güvâhî'nin Hayatı Eserleri, Pend-nâme'sindeki Atasözleri*, Ankara Üniversitesi, SBE, Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi; HENGİRMEN, Mehmet (1983). *Güvâhî-Pend-nâm*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; ÖZKAN, Mustafa (1983). "Pendnâme-i Güvâhî'deki Atasözleri", *Türk Dünyası Araştırmaları*, (27), 222-247; ERENOĞLU, Dilek (1997). *Pend-nâme- Güvâhî (Dil İncelemesi)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bu tezde *Pend-nâme*'nin çevriyazılı metni, yazılış özellikleri ile ses ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur; ERENOĞLU, Dilek (2007). "Güvâhî'den Günümüze Atasözleri ve Deyimler", *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2 (4), 1150-1167; ÖZDİNGİŞ, Vicdan (2006), "Güvâhî'nin Pend-nâmesi'nde Deyimler", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 3, 61-73; DUMAN, Mustafa (1989), "Güvâhî'nin Pend-nâmesi'nde Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, 11, (63), 15.143-17.145.

⁴ CANIM, Rıdvan. (2000). *Latîfî, Tezkitetü'ş-şuarâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ*, Ankara: AKM Yay. s. 471-72.

⁵ KUTLUK, İbrahim (1989). *Kınalızade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuarâ*, Ankara: TTK Yay. 2, s. 824-25.

⁶ İSEN, Mustafa (1994). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara: AKM Yay. s. 182.

⁷ KUTLUK, İbrahim (1997). *Mustafa bin Carullah, Beyânî, Tezkiretü'ş-şuarâ*, Ankara: TTK Yay. s. 234-35.

⁸ ŞEMSETTİN Samî (1996). *Kamusu'l-a'lâm*, Ankara: Kaşgar Neşriyat, 5, s. 3905.

⁹ MEHMED SÜREYYA (1308). *Sicill-i Osmanî*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 4, s. 85.

¹⁰ A. Sırrı Levend, *Gurbet-nâme*'nin nüshasının kendi kütüphanesinde olduğunu *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş I* adlı eserinde belirtmiştir. Bkz. Levend, 1988, s.142.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

çevriyazıyla tespit ederek bu makaleyle bilim âlemine duyuruyoruz.¹¹ Elde bulunan *Gurbet-nâme* ve *İbret-nâme* adlı iki mesnevisi ile *Tazarru'-nâme*'sinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Güvahî ve şairliği hakkında ayrıntılı bilgi elde edilmesine ve onun edebî kişiliği hakkında verilen eksik hükümlerin giderilmesine katkıda bulunacaktır.

Tazarru'-nâme, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 2141 demirbaş numaralı bir mecmuanın içinde 3. kısımdadır. 205x145-155x100 mm ölçülerinde olan mecmua, sırtı bez olan ebru mukavva ciltlidir. *Tazarru'-nâme*, su yolu filigranlı kâğıda hareketli nesihle yazılmıştır. 20 yaprak hacmindeki eserin sayfaları cetvelsizdir ve her sayfada 15 satır vardır. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserde, 907/1501 ve sonradan ilave edildiği anlaşılan 13 beyitlik kısmın son beytindeki 1069/1658 olmak üzere iki farklı bitirilme tarihi bulunmaktadır. Sonradan ilave edilen kısımdan anlaşıldığına göre Güvahî, *Tazarru'-nâme*'yi 907/1501 yılında yazmış ve eser Müezzîn Ahmed adlı kişi tarafından 1069/1658 yılında istinsah edilmiştir. Sondaki 13 beyitlik kısmı da Müezzîn Ahmed eklemiştir. Eldeki bu nüshanın, 507/1501 tarihli bir nüshadan Müezzîn Ahmed tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır. 1501 tarihli nüshaya dair kayıtlarda ve kütüphane kataloglarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Tazarru'-nâme, 540+13 beyittir.¹² Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış olan eserin ana vezni *Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ülün* olmakla birlikte, *Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) /Mefâ'ilün/ Fe'ilün (Fa'lün), Mef'ülü/ Fâ'ilâtün/ Mef'ülü/ Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün, Mef'ülü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün* gibi 4 farklı vezin kullanılmıştır. Eserde, ana vezinden farklı vezinlerle yazılmış murabba ve kaside şeklinde manzumeler de bulunmaktadır. Farklı nazım şekilleri ve farklı vezinlerin kullanılması, monotonluğu kırsa da şairi tekrara düşmekten kurtaramamıştır. Aruzun Türkçeye uyumunun tam olarak sağlanamadığı bir dönemde kaleme alınmış olan *Tazarru'-nâme*'de imale ve zihaf gibi vezin kusurlarına sık rastlanmaktadır.

Eserin tam adı, ilk sayfada *Hâzâ Risâle-i Tazarru'-nâme-i Makâl-i Güvahî rahmetu'llâhi 'aleyh* şeklinde yazılmıştır. Eserin başlığında bulunan risale kelimesi, gönderilen yazı/mektup gibi anlamlara gelmektedir. İslâmiyet'in ilk zamanlarında risale, mektup yerine kullanılmış olup mektup yazımında kullanılan seci, kasidedeki kafiye veya redife benzetilmiştir. Mektubun, yani risalenin mensur kasideye benzetilmiş olması, Güvahî'nin de eserinin başlığında bu kelimeyi kaside veya manzume yerine kullanmış olduğuna yorumlanabilir.¹³

Güvahî 532. beyitte eserin adının *Tazarru'-nâme* olduğunu söylemektedir:

Tazarru'-nâme koyup adın anuñ

Muṭavvel eyleme bünyâdın anuñ

Son beyitte de eserin bitirildiği 907/1501 tarihi verilmektedir:

Ṭoḡuz yüz yedide ehl-i tevâriḡ

Rebî' ü'l-âḡir ayında bil târiḡ

Tazarru'-nâme'nin yazılma sebebi ise, 518. beyitte verilmektedir:

¹¹ Bu nüshanın varlığını **Çorum Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi**'ndeki makalesiyle duyuran Sayın Ethem ERKOÇ'a teşekkür ediyorum. Bkz. Erkoç, 2010.

¹² Esere sonradan eklenmiş olan beyitlerde adı geçen Müezzîn Ahmed adlı kişi, kendisi için dua istemekte ve eseri 1069/1658 yılında tamamladığını belirtmektedir. Bu durumda 540 beyit olan eser, sonradan eklenen 13 beyitle birlikte 553 beyit olmaktadır.

¹³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**'ndeki "Mektup" maddesine bakılabilir. Ayrıca Yunus Emre'nin mesnevisinin adındaki (**Risâletü'n-nushiyye**) risâle kelimesi de manzume anlamıyla kullanılmıştır.

Sebeb bu oldu bu nazm-ı bedî'e

Ki idüm mübtelâ ef'âl-i şeni'e

Tazarru'-nâme'deki beyitlerden birkaçı, şairin *Pend-nâme* adlı eserinde de aynen geçmekte veya tek mısra şeklinde benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler *Tazarru'-nâme*'nin müellifinin *Pend-nâme* şairi Güvahî olduğunu doğrulamaktadır.¹⁴

Bitürürsin şecerden kullara küt¹⁵

Yaradursın kara toprakda yâkût

Çara[r]sın zehr geh cüllâb-ı şâfi¹⁶

Virürsin nişden geh nûş-ı şâfi

Müsebbihdür kamu eşyâ kemâhi¹⁷

Ki oldur pâdişâhlar pâdişâhi

Nübüvvet burcınun mâh-ı mukîmi¹⁸

Fütüvvet dürcinün dürr-i yetîmi

Çademveş üzre nola bassa çâlâk¹⁹

Ki hakkında Hudâ buyurdu *levlâk*

Felek mi' râcınun bir pâyesidür

Emânet gencinün ser-mâyesidür

¹⁴Verilen beyit numaraları M. Hengirmen tarafından yayımlanmış olan **Pend-nâme** adlı eserdeki beyit numaralarıdır.

¹⁵Bu beyitle **Pend-nâme**'deki 13. beyit birbirine benzemektedir.

Bitürür kullara eşcârdan küt
Virür hâk ü hacerden la'l ü yâkût

¹⁶Bu beyitle **Pend-nâme**'deki 14. beyit birbirine benzemektedir.

Akıdur sahreden cüllâb-ı şâfi
Yaradur nişden hem nûş-ı şâfi

¹⁷Bu beytin ikinci mısraı **Pend-nâme**'deki 21. beytin ikinci mısraı ile aynıdır.

Bilürler ser-te-ser eşyâ kemâhi
Ki oldur pâdişehler pâdişâhi

¹⁸Bu beyitle **Pend-nâme**'deki 24. beyit birbirine benzemektedir.

Risâlet burcınun mâh-ı mukîmi
Sâdet dürcinün dürr-i yetîmi

¹⁹Bu iki beytin birer mısraı **Pend-nâme**'deki 28 beyitle benzerlik göstermektedir.

Anun şânında Hak buyurdu levlâk
Anun bir pâye-i mirâcı eflâk

Turkish Studies

Ḳubūra toprağunuz çekmez iken²⁰

Ḳayūruḡ gereği gerekmez iken

Du‘ā zīrā ḳomaz muhtāc u maḥrūm²¹

Ki ḳılır ḳul du‘ā sı ḳulı merḥūm

Tazarru’-nâme’nin bölümleri sırası ile şöyledir: Mesnevi şekli ile tevhid, ana vezinden farklı vezin ve murabba nazım şekli ile ilâhî-ilâhiyye, Hz. Muhammed için medhiye, ana vezinden farklı vezin ve kaside nazım şekli ile Hz. Muhammed için na’t, nasihat ve tevhid içerikli el-mev’ize, ana vezinden farklı vezin ve kaside nazım şekli ile tevhid içerikli medh-i Hudâ, münacat içerikli el-mev’ize, ana vezinden farklı vezin ve kaside nazım şekli ile münacat içerikli şî’r-i hakikat, münacat içerikli el-mev’ize, ana vezinden farklı vezin ve kaside nazım şekli ile münacat ve tazarru içerikli şî’r-i ilâhî, mağfiret talebi için münâcât, Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İdris, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Seyyidü’l-mürselîn, Hz. Ebubekr, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve başlıksız olarak Mevlanâ ve *Mesnevi*’si hürmetine af dileme, ana vezinden farklı vezin ve kaside nazım şekli ile münacat ve tazarru içerikli şî’r-i hakikat, nasihat ve ibret içerikli el-mev’ize, ana vezinden farklı vezin ve gazel nazım şekli ile nasihat içerikli şî’r-i hakikat, kurtuluş için Allah’a dua ve tazarru içerikli el-mev’ize.

Güvahî’nin *Tazarru’-nâme*’sinde klasik bir mesnevîde olması gereken bütün bölümler bulunmamakta ve en önemlisi herhangi bir hikâye anlatılmamaktadır. Bu nedenle eseri, mesnevi nazım şekliyle yazılmış uzunca bir manzume olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Eserin giriş bölümü besmele ile başlamış, tevhid, münacat ve na’t ile devam etmiştir. Giriş bölümünde bulunması gereken sebep-i telif kısmı ise hatime bölümüne konmuştur. Hatime bölümü bir başlıkla belirtilmemekle birlikte eserin sonunda, okuyanlardan dua isteği, eserin adı ve yazıldığı tarihin söylendiği beyitler bulunmaktadır. Şair eserini herhangi bir olaya dayandırmamış sadece günahkâr olduğunu ve affedilme isteğini dile getirmiştir. Aralarda bulunan meviza başlıklı manzumelerde ise insanın acizinden, günahkâr oluşundan, dünyanın geçiciliğinden bahsedilmekte, günahların bağışlanması için Allah’a yalvarılması gerektiği öğütlenmektedir.

Eserin muhtevası adından da anlaşılacağı üzere dinî içeriklidir. Giriş kısmında Allah’ın varlığı, birliği ve yüceliğini anlatan şair, daha sonra Hz. Muhammed’in övgüsüne geçmiştir. Genel olarak da dünyanın geçiciliğinden geçmişe dair örnekler vererek bahsetmektedir. Hz. Süleyman’a bile kalmayan dünyanın kimseye kalmayacağını dile getirerek nice büyük sultanların gelip geçtiğini, nice zenginlik sahibi padişahların ölüp gittiğini, adlarını da vererek bunlardan ibret alınması gerektiğini öğütlemektedir. Ne kadar süslü binalar yapılsa da dünyanın bir virane olduğunu, yapılan görkemli sarayların yerinde baykuşların öttüğünü, Allah’ın yüceliğini, kulların acizliğini, dünya için değil de ahiret için çalışılmasını, ibadet edilmesini ve günahların bağışlanması için tövbe edilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Şair, Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İdris, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa gibi altı büyük peygamberin, Hz. Muhammed’in, dört halifenin, Hz. Hasan’ın, Hz. Hüseyin’in ve Mevlana’nın yüzü suyu hürmetine Allah’tan kendisini bağışlamasını istemektedir.

²⁰ Bu beyitle **Pend-nâme**’deki 914. beyit birbirine benzemektedir.

İğen hoşdur meşakkat çekmez iken
Kayurmak gereği gerekmez iken

²¹ Bu beyitle **Pend-nâme**’deki 213. beyit birbirinin aynısıdır.

Dua zīrā komaz muhtāc u maḥrūm
Ki ḳılır kul duası ḳulı merḥūm

Şair, *Tazarru'-nâme*'yi yazma sebebini de çok günah işlediğini, affedilmek için ibadet etmeye başlamak istediğinden bahsedip durduğunu, bu amaçla bir hikâye -mesnevi- yazmayı düşünürken gönlünün ona 'bu boş sevdadan vazgeç, günahlarının affi için tazarru kıl' diye nasihat verdiğini ve mesnevi yazmaktan vazgeçip bu tazarru'-nâme risalesini -nazm-ı İlahî risalesini-kaleme aldığını söyleyerek bildirmektedir.

Türk edebiyatı tarihinde bilinen tek *Tazarru'-nâme*, XV. asrın ünlü âlim ve mütefekkiri aynı zamanda da devlet adamı Sinan Paşa tarafından mensur ve manzum karışık olarak kaleme alınmıştır. Süslü nesrin XV. asırdaki en güzel örneği sayılan *Tazarru'-nâme*'de süslü nesirle yazılmış kısımlar bulunduğu gibi sade ve orta nesirle yazılmış kısımlar da bulunmaktadır. *Tazarru'-nâme*'yi çevriyazıyla yayımlayan Mertol Tulum, Sinan Paşa'nın nesir üslubu²² üzerine ayrıntılı bilgi vermemiş, çalışmasını metnin eksiksiz ve yanlışsız olabilmesi hususuna yoğunlaştırmış, eser üzerinde gramer çalışması yaparak bunu ayrıca yayımlayacağını bildirmiştir.²³

Güvahi, *Tazarru'-nâme*'sini kaleme alırken Sinan Paşa'nın *Tazarru'-nâme*'sinden özellikle şekil açısından etkilenmiş görünmektedir. Muhteva açısından da dinî mahiyeti nedeniyle benzerlik göstermektedir. Tevhid ve na't kısımları ile altı büyük peygambere, Hz. Muhammed'e, dört büyük halifeye, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e yer vermesi Güvahi'nin Sinan Paşa'nın *Tazarru'-nâmesi*'nden şekil olarak esinlemiş olduğunu göstermektedir. Sinan Paşa'ya göre âlimler, zamanlarını boş yere harcamamalı, dinî meselelerle uğraşıp ilimleriyle insanları irşat etmelidir. Bu nedenle Sinan Paşa bir âlim olarak meclislerde okudukça hayra vesile olacağını düşündüğü eserini yazmıştır. Eserinin, duası makbul birinin eline geçtiğinde kendisine edeceği dua ile berzaha ruhunun sıkıntılardan kurtulacağını da düşünmektedir. Buna benzer bir içerik Güvahi'nin eserinde de vardır. 537. ve 538. beyitlerde bir kulun başka bir kula duasının kabul olacağını bildirerek eseri okudukça kendisine dua edileceğini ve hayırla anılacağını söylemektedir. Yine Sinan Paşa'nın ahirete gitmeden önce, büyük peygamberlerden ve özellikle Hz. Muhammed'den, dört büyük halifeden, din büyüklerinden ve tarikat ulularından, dört imamdan manevi himmet beklediğini söylemesi, Güvahi'nin de yukarıda adı geçen kişilerin yüzü suyu hürmetine bağışlanmayı istemesine benzemektedir. İki eserin ortak noktası, dünyanın ve zenginliğinin geçici olduğu, ahirette mutlu olmak için dünyada ibadetle meşgul olunması gerektiği ve ayrıca peygamberler ile mübarek kabul edilen kişilerin manevi himmetinin istenmesi, Allah'tan günahlar için bağışlanma dilenmesidir. Şekil açısından bir benzerlik de bir iki şiirin başlıklarında görülmektedir. Sinan Paşa, dinî öğüt verdiği şiirine *tenbîh* başlığını koyarken Güvahi, *mev'iza* başlığını koymuştur.

Metin Tespitinde Takip Edilen Usul ve İmla İle İlgili Bilgiler

Çevriyazı, metnin harekeli olması nedeniyle harekeye uygun olarak herhangi bir tasarrufta bulunulmadan tespit edilmiştir. Bu nedenle, tespit edilen metindeki bazı okunuşlar klasik imlaya uymadığından transkripsiyon yanlışlığı gibi görünmektedir (*zehî*, *işinde*, *düredürsün*, *etdün*, 'ale'l-'arşi's-tevâ vs.). Bu okunuşları metindeki harekeye göre tespit etmemizin sebebi, metne sadık kalmak ve yazıldığı dönemin dil ve imla özelliklerini muhafaza etmek içindir. Metinde farklı harfle imla edilmiş kelimeler sözlüklerdeki gibi transkripsiyon edilmiş ve dipnotlarda metindeki yazılışları gösterilmiştir (Hudâ, uyhu vs.). Dipnotlardaki N harfi ise, elimizdeki nüshayı göstermektedir. Bazı beyitlerin başındaki [] köşeli parantez içinde bulunan rakamlar, sayfa numaralarını diğer rakamlar ise beyit numaralarını belirtmek için konulmuştur.

²²Sinan Paşa'nın nesir üslubu hakkında M. Fatih Köksal'ın makalesi için bkz. KÖKSAL, M. Fatih (2005). **Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları**, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 81-94. Ayrıca bkz. KAPLAN, Mehmet (2008). "Tazarru'-nâme'den Münacat'a Yakarış Üslubu", *Köprü*, Bahar, 102 (<http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=926>).

²³TULUM, Mertol (2001). **Tazarru'-nâme**, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. VII-IX.

Nazal η ile yazılması gereken bazı kelimeler normal n ile yazılmıştır: كوندردوكون gönderdügün علمنده 'ilmünde.

Nazal η bazen dar ünlü ile yazılmış ve harekelenmiştir: كميگيله kimiñile.

XVI. asra ait bir eser olması nedeniyle çok sayıda arkaik kelime ve ek bulunmaktadır: yasan-, Tengri, bay, -ısar, uc, taş (dış), bilü, tamu, yazı, yayak, yuyul- düriş-, kopar-, baş (yara).

Akkuzatif/belirtme hâli eki ve atıf vavı bazı yerlerde hareke ile gösterilmiştir: خاكِ hâki; دُرُ جوهر dürr ü cevher, 526. beyitte de akuzatif eki hemze ile yazılmıştır: اندیشه' endîşe 'i (endîşeyi).

Bazı kelimelerde imale gereken hecelerdeki sesler, harfle gösterilmiştir: قامو, çāre, چارا kamu.

-luk, -lük eki yuvarlak ve çoğu zaman kalın sırada yazılıp harekelenmekte, dar ünlü ile yazılışına rastlanmamaktadır: وارلق varluq, بئلك benlük, حراميلق harāmīluq, كملك kemlük.

İsim ve sıfat tamlamalarındaki kesre bazen ی ye harfi ile gösterilmiş: آخر دمی dem-i āhır; bazen de hareke ile gösterilmiştir: ذكر قرآن zikr-i Qur'ân.

Ve zin gereği bazı kelimeler harekelenerek kapalı hecelerin açık okunacağı gösterilmiştir: شكر şükür, عقل 'aқıl.

340. beyitte Muştafā kelimesi, مصطفى şeklinde ' elif ile yazılmıştır.

364. beyitte ' aşq kelimesi, عشق 'ışq şeklinde harekelenmiştir.

Bazı kelimelerin imlasında farklı harfler bulunmaktadır: حدّا Hudā/ حطا haṭā.

2. tekil şahıs eki bazen dar ünlüyle bazen yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: درودرسون dürüdürsün, بتوررسين bitürürsin.

1. tekil şahıs bildirme eki bazı yerlerde üstünle harekelenmiştir: bendeñem, günâham, benem.

Sonuç

Hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmayan Güvahî, *Pend-nâme* adlı eseriyle üne kavuşmuştur. İki tane daha küçük mesnevisi olduğu bilinen Güvahî'nin *Tazarru'-nâme* adlı mesnevisi bu konuda manzum olarak ele alınmış bilinen tek eserdir ve eser hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Türk edebiyatı tarihinde şimdiye kadar bilinen tek *Tazarru'-nâme*yi de manzum mensur karışık olarak Sinan Paşa kaleme almıştır. Manzum *Tazarru'-nâme*'yi kaleme alan Güvahî'nin Sinan Paşa'nın eserinden etkilenmiş olduğu da görülmektedir.

Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış dinî içerikli uzunca bir manzume olan *Tazarru'-nâme*, şairin, günahlarının bağışlanmasını dileyerek Allah'a yalvardığı ve insanlara dünyanın geçiciliğini hatırlatarak ahiret için çalışmalarını gerektiğini anlattığı bir eserdir. Şair, 518. beyitte eseri yazmasının sebebinin, *ef'âl-i şeni'e*³⁰ olan düşkünlüğü olarak belirterek kendisine ait kaynaklarda bulunmayan bir bilgiyi vermektedir. Bu bilgi, hayatı hakkında çok az şey bilinen Güvahî'ye dair önemli bir bilgidir. Şair, kötü işler yaptığı için pişman olduğunu ve tövbe ettiğini, *Tazarru'-nâme*'yi de günahlarını bağışlaması için Allah'a yalvarmak amacıyla kaleme aldığını söyleyerek öz eleştiri yapmaktadır.

Tazarru'-nâme'nin önemli bir yönü de harekeli olmasıdır. Metin, gerek fonetik gerekse morfolojik hususiyetleri nedeniyle yazıldığı dönemin dil özelliklerinin incelenmesi açısından Türk dili araştırmacıları için kıymetli bir eserdir. Yazıldığı devrin konuşma şivesinin ses özelliklerini

³⁰ *Ef'âl-i şeni'* tamlaması, sözlüklerde çok çirkin ve haddi aşan davranış veya zinaya düşkünlük olarak açıklanmaktadır.

yansıması da eserin ayrıca dikkate alınması gereken bir yönüdür. Eserin gramer incelemesini yapmak bu yazının amacını aşacağından çalışmamızın gayesi, Güvâhî'nin bilinmeyen ve kaynaklarda söz edilmeyen *Tazarru'-nâme*'sinin tanıtılması ve çevriyazılı metninin verilmesi olmuştur. Elde tek nüshası mevcut olan ve çok sayıda vezin kusuru ile imla yanlışları bulunan *Tazarru'-nâme*'nin tam traskripsiyonlu metni aşağıda verilmiştir:

Hāzā Risāle-i Tazarru' -nāme-i Maḳāl-i Güvāhī Raḥmetullāhi 'aleyh

Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Bi-ismi'l-Vāhidi'l-Ferdi'l-Kadīmü
Ve ḥamdi'llāhi sübhāne'l-azīmü
- 2 Ḳadīm ü Mübdi' ü Fa'āl ü Ḥallāḳ
Ġaniyy ü Muḥsin ü Mu'tī vü Rezzāk
- 3 Ḥalīm ü Şābir ü Settār ü Tevvāb
Kerīm-i zü'l-kerem Fettāhu'l-ebvāb
- 4 Bedī' ü'l-luṭfi Ġaffārü'l-ḥatāyā
Ferīdü'l-cūdı Vehhābü'l-aṭāyā
- 5 Hüve'l-Mālik hüve's-Sultān hüve'l-Hū
Ḥüve'l-Ḳādir hüve'r-Raḥmān hüve'l-Hū
- 6 Zihī Ḳādir ki idindi çü maḳşūd
'Ademden kā'inātı kıldı mevcūd
- 7 Zihī Raḥmān ki 'āşiler ma'āşī
Virür itdükçe ḳahrından ḥalāşı
- 8 Zihī Mālik ki yoḳ milkine pāyān
Zihī sultān ki yoḳ ḥükminde noḳşān
- 9 Müsebbihdür ḳamu eşyā kemāhī
Ki oldur pādişāhlar pādişāhı
- 10 Ḳılan dürlü bedāyi' her dem ibdā'
Şanāyi' gösteren elvān u envā'
- 11 İden şalşālden taşvīr-i insān
Yaradan māricile nārdan cān
- 12 Ḥudāvendi bu ulu kārgāhuḳ
Şehinşāhı bu yüce bārgāhuḳ
- 13 O sultāndur ki yoḳdur ketḥüdāsı³¹
Ḳılır ḥayrān 'uḳül-i kibriyāsı
- 14 İşünde ihtiyācı yoḳ vezīre³²
Degül muḥtāc tedbīr ü müşīre

³¹ N: كتحداسى

³² Metinde, *İşünde yoḳ ihtiyācı vezīre* olarak yazılmış ve altına takdim tehir işareti konmuştur.

- [2] İrişmez kudreti sırrına idrāk
Celāli fikri kıılır zehriler çāk
- 16 Ne kim 'ālemdede var eşyā-i mevcūd
Şehādet ider oldur Rabb-i ma' būd
- 17 İder her şeyde bir āyet muḥakḳak
Delālet kim gümānsuz birdür ol Ḥak
- 18 Şeriki yok durur Ferd ü Şamed'dür
Şıfātı *kul hüve'llāhu eḥaddur*
- 19 Bilürler *lem yelid* anı ḥalāyık³³
*Ve lem yūled*³⁴ okur hem cümle nātık
- 20 Kāmu me'mūra oldur emir³⁵ ancak
Kāmu maḳdūra oldur kādır ancak
- 21 Eḥaddur bī-naẓir ü mişl-i hem-tā
Olur küfr iki dımek aña ḥāşā
- 22 Şeriki olsa itmeklükde icād
Nizām-ı 'āleme düşerdi ifsād
- 23 Zihī bir kim niçe biğler ü yüzler
Aña dutup dururlar cümle yüzler
- 24 Egerçi görimezler gözler anı
Velikin kāmı gözler gözler anı
- 25 Dükeli kāşıda maḳşūd oldur
Dükeli 'ābide ma' būd oldur
- 26 Kādīmü'z-zāt u Ḥayyü lā-yemūt ol
İlāh-ı zü'l-bekā' vü lā-yegüş ol
- 27 Virüpdür kā'ināta gerçi revnaḳ
Kāmu fānī vü Bākī oldur ancak
- 28 Muḳarrerdür kemāli zā'il olmaz
Zehī Bākī fenāya mā'il olmaz
- 29 Muḳaddes zāt-ı pāki mā-sivādan
Münezzehdür 'ale'l-'arşi'stevādan
- [3] Degül hem-tā-i i'rāz-ı cevāhir
Degül manzūr-ı ihdāk-ı nevāzir
- 31 Ḥafī tesbīḥ-i cāhilden müberrā
Celī tevcih-i kāmilden mu'arrā
- 32 Ne kim fikr itseler şanup müvecceḥ
Muḳaddesdür ol andan hem münezzeh

³³ Metinde, *Bilürler anı lem yelid ḥalāyık* olarak yazılmış ve altına takdim tehir işareti konmuştur.

³⁴ Kur'an 112:3 "(O) Doğurmadı ve doğurulmadı."

³⁵ Kelime, vezin ve anlam gereği *amir* olmalı.

- 33 Virür rûḥa şeref zıkr-i şıfâtı
 ılur  aqlı muḥayyer fikr-i zâtı
- 34  Uûl-i enbiyâ  ilminde ḥayrân³⁶
 Hezârân rûḥ-ı uds emrinde bî-cân
- 35 Ma ârifden olan ḥâlî³⁷ vü gâfil
 Ne noşân aa ılsa kâr ne bâtıl
- 36 Şu kim sürmek diler bu bahre zevra
 Baasın meskeni memendür anca
- 37 Anı kim şanasın şâḥib-deründur
 Kemâhî  ilm-i bîrûndan zebündur
- 38 Bu şahrâda degüldür  aqlı seyyâḥ³⁸
 Bu deryâda olımaz fikri mellâḥ
- 39 Olanlar sâlik-i silk-i ma ârif
 Geçenler  âbid ü murtâz u  ârif
- 40 amu irâr iderler mâ-arefnâk
 Dükeli ağışurlar mâ-abednâk
- 41 amu  âlem ki olu ḥây u hûdur
 Güvâḥnünḡ hemân maşûdı hûdur
- 42 Dilersenḡ eşm-i dilden gide uyḡu³⁹
 Uragör her nefesde hû hû

İlâhî İlâhiyye

- Fe ilâtün Mefâ ilün Fe ilün
- 43 ağıruşurlar cemî eşyâ hû
 Bahr u ber olu na ra-i yâ hû
- [4] Dilümi ıldı ün tecellî hû
 Hüve hû lâ ilâhe illâ hû
- 45 Baḡr-i ḥayretde⁴⁰  aql olur ġavvâş
 Sâz-ı  aşıla arḡ olup raaş
- 46 Zıkr iderler müdâm bil-iḡlâş
 Hüve hû lâ ilâhe illâ hû
- 47 İtmege Ḥaa tâlib-i irşâd
 Olmaġa ayd-ı ġayrıdan âzâd⁴¹
- 48 Budur evrâd-ı taḡammül-efrâd⁴²
 Hû hû lâ ilâhe illâ hû

³⁶ N: خیران

³⁷ N: حالی

³⁸ N: سیاه

³⁹ N: اویجو

⁴⁰ N: خیرتده

⁴¹ N: âzâd

⁴² Misraın vezni bozuk.

Turkish Studies

- 49 Aç gözüñi degüldür ey sālūs
Pertev-i şem' den tehī fānūs
- 50 Sen seni kııl bu zıkr ile me' nūs
Hüve hū lā ilāhe illā hū
- 51 Hāḫḫı eyle her arada tercīh
Söze hācet degül dur[ur] taşrīh
- 52 Kāmu dilde hemīn budur tesbīh
Hüve hū lā ilāhe illā hū
- 53 Gülsitānlardaki meşā' ilden
Cān gözin uyar ol delā' ilden
- 54 Güş kıılır nağme-i belābilden
Hüve hū lā ilāhe illā hū
- 55 Her nefesde degül iseñ bī-rūh
Gāh Ḳuddūs okı gehī Sübbūh
- 56 Cümle meddāḫa ol durur memdūh
Hüve hū lā ilāhe illā hū
- 57 Zī ' ālem ki ser-ā-ser enverdür⁴³
Görür ol dīde kim münevverdür
- 58 Kā' inātuñ dilünde ez-berdür
Hüve hū lā ilāhe illā hū
- [5] Hāḫḫı tanı degül iseñ a' mā
Kim degül ḫālī⁴⁴ görinen eşyā
- 60 Ol *Güvāhī* bu zıkrile güyā
Hüve hū lā ilāhe illā hū

Der-Medh-i muḫaffa Muḫammed Muştafā 'aleyhi's-selām

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 61 Muḫammed kim resül-i müctebādur
Ḥabību'llāh faḫr-i enbiyādur
- 62 Risālet kişverinüñ pādişāhı
Şerī' at taḫtınüñ⁴⁵ sāḫib-külāhı
- 63 Ṭarīḫat menzilinüñ reh-nümünı
Ḥaḫīḫat ' āleminüñ zū-fününı
- 64 Nübüvvet burcınüñ mäh-ı muḫīmi
Fütüvvet dürcinüñ dürr-i yetīmi
- 65 Beşāret leylinüñ bedrü'd-dücāsı
Sa' ādet yevminüñ şemsü'd-ḫūḫāsı

⁴³ Misraim vezni bozuk.

⁴⁴ N: حالى

⁴⁵ N: تحتناك

- 66 Melāḥat mısrınun ƙand ü nebātı
Leṭāfet cisminün rūḥ-ı ḥayātı
- 67 Feṣāḥat gülşeninün ‘andelibi
Zünüb emrāzınun ḥāzık ṭabībi
- 68 Ma‘ārif milkinün berrinde seyyāḥ
Deḳāyık baḥrinün fülkinde mellāḥ
- 69 Şefī‘ i rüz-ı maḥşerde uşātuḡ
Hümām-ı pişvāsı kā’inātuḡ
- 70 ‘Adīmü’l-mişl-i sulṭān-ı güzīde
Ayağı tozı ‘arşa nūr-ı dīde
- 71 Cüyüş-ı enbiyānuḡ serveridür
Cünüd-ı evliyānuḡ mihteridür
- 72 Zehī server ki ƙamudan güzındür
Şefī‘ ü’l-ḥalk fāḫrū’l⁴⁶-mürselındür
- [6] ‘Aceb mi olsa fāḫrū’l⁴⁷-mürselin ol
Ki oldı *raḥmeten li’l-‘ālemīn* ol
- 74 Güzīn itdi ƙamulardan Ḥaḳ anı
Ḥabīb olmağa gördi elyaḳ anı
- 75 Resül itdi ƙılup memdüh u muḥtār⁴⁸
Ki edyān üzre ḥaḳ dīn ide ızḥār
- 76 Anuḡçün enbiyāya ḥān olupdur
Ki dīn-nāsiḫ-i lā-edyān olupdur
- 77 Ḥayātındaydı her mürselde fūrşat
Hemīn ol ƙıldı ba‘de’l-fevt da‘vet
- 78 Hem olmışdur degül bir ƙavme muḥtaş
Ƙamu ‘ālemde anuḡ da‘veti naş
- 79 O zāt-ı pāki ƙıldı evvel āḫir
Sebeb icād-ı mevcūdāta Ƙādir
- 80 Ƙademveş üzre nola başsa çālāk
Ki ḥaḳḳında Ḥudā⁴⁹ buyurdu *levlāk*
- 81 Felek mi‘rācinuḡ bir pāyesidür
Emānet gencinün ser-māyesidür
- 82 Zehī şeh kim bir atın sürse ta‘cīl
Rikābından tamām on biḡ sekdi Cibrīl⁵⁰

⁴⁶ N: فخر

⁴⁷ N: فخر

⁴⁸ N: محتار

⁴⁹ N: حدا

⁵⁰ Mısraın vezni bozuk.

- 83 Güzer a' lāya kılmağıçün⁵¹ ol rūh
Maḳālīd-i semāvāt oldu meftūh
- 84 Melā'ik ḳaldılar esfelde şaf şaf
Serir olduḳda ol sultāna Refref
- 85 Anuḳçündür ḳamu ārāyiş ü zeyn
Hemīn menzil aḳadur *Ḳābe ḳavseyn*⁵²
- 86 Anuḳdur cāygāh-ı lī ma' allāh
Daḳılar ol maḳāma bulmaz rāh
- 87 Zehī sultān ki şāh-ı enbiyādur
Şefi' -i evliyā ve'l-aşfiyādur
- [7] Zehī maḳmūd kim maḳlūb-ı Hāḳ'dur
Zehī maḳbūl kim maḳbūb-ı Hāḳ'dur
- 89 Hudāyā⁵³ zāt-ı pākūñ ' izziyiçün
İlāhī ol ḳabībūñ ḳürmetiyçün⁵⁴
- 90 *Güvāhī* bendeñi ḳılma melāmet
Şu dem kim irişe rūz-ı ḳiyāmet

Na't der-Medḳ-i Muḳammed 'aleyhis-selām

Meḳ ulü Fā' ilātün Meḳ ulü Fā' ilātün

- 91 Ey seyyid-i ḳalāyık ve'y zübde-i dü-' ālem
Maḳşūd-ı āferiniş maḳmūd-ı nesl-i ādem
- 92 Medḳūñi niçe itsün insān ulı Sübhān ki⁵⁵
Meddāḳ-ı zātuñ olup ḳıldı⁵⁶ mufahḳam
- 93 Şem' -i şeri' atüñle tārīk-i zūlm ma' dūm
Emr-i nübüvvetüñle bünyād-ı ' adl muḳkem
- 94 Luḳfuñla itdi zülālī⁵⁷ āb-ı ḳayāt-ı cān-baḳş⁵⁸
Ḳulḳuñ nesimi itdi bād-ı şabāyı ḳurrem
- 95 Degmezise ' aceb mi rūy-ı zemīne sāyeñ
Başdan başa vüçüduñ çün nürdur mücessem
- 96 İzhār-ı zāt-ı pākūñ oldu çi ger mu' aḳḳir
İllā ki senden ma' nide sensin muḳaddem⁵⁹
- 97 Ma' dūm iken şıfāt-ı arz u semā vü insān
Olmış idüñ ḳarīm-i sırr-ı İlāh'a maḳrem

⁵¹ N: ḳılmağıçün

⁵² Kur'an 53:9 "Aradaki mesafe iki yay boyu oldu ..."

⁵³ N: حدایا

⁵⁴ N: حرمتیچون

⁵⁵ Mısraim vezni bozuk.

⁵⁶ N: ḳıldı

⁵⁷ N: ذلالی

⁵⁸ Mısraim vezni bozuk.

⁵⁹ Mısraim vezni bozuk.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

- 98 *Esrā* şebinde gerçi Cibrîl idi refîkuñ
Yüz binde bir bilür ki olmadı bile hem-dem
- 99 Fevka'l-⁶⁰ ulāya ⁶¹ azim şol deñlü eyledi kim
Tahte's-şerāda kaldı ⁶² arş-ı mecîd-i a' zam
- 100 ⁶³ Çanmak için zülāl-i⁶⁰ luḫfa ⁶⁴ uşāt-ı teşne
İrdükde ol kerîme sa'yüni itmedi kem
- 101 Kimdür senüñ serîr-i ⁶⁵ izzetünde hem-nişinüñ⁶¹
Milk-i dü-⁶⁶ âlem oldı çünkü saña müselleme
- [8] Erbāb-ı mesned-i şer' ya' ni ki çār-yārüñ
Anlardur evliyāda muhtār⁶² u hem mu' azzam
- 103 Şiddik-i pür-şadākat Fārūk-ı şāhibü'l-⁶⁷ adl
⁶⁸ Osmān-ı zü'l-ḫayāveş Murtażā vü hem ekrem
- 104 Olsun saña vü āl ü etbā⁶⁹ uña hezārān
Cāndan selām ü medḫ ü zıkr ü şenā vü mā-dām⁶³
- 105 Senden umar *Güvāhî* her cürmine⁶⁴ şefā⁶⁵ at
Çün rahmetine Raḫmān ḫapunu muḫîm⁶⁵

El-Mev'iza

- Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün
- 106 Gel ey müstağrak-ı baḫr-ı ma' āşî
Zebün u ⁶⁹ āciz ü bî-çāre ⁶⁹ āşî
- 107 Ne kılduñ⁶⁶ neyledüñ ⁶⁹ âlemde ḫāşıl
Ki fāriğ seyr idersin şöyle ğāfil
- 108 Degül saña vaṫan bu dār-ı ğurbet
Yarağ it kim urılır kūs⁶⁷-ı rıḫlet
- 109 Niçe ḫat⁶⁹ eyleyem dirseñ mesālik
Ḥuşūşā⁶⁸ kim mesālikdür mehālik
- 110 ⁶⁹ Ḫanı Ḥaḫḫ'a yarar a' māl-i memdūḫ
⁶⁹ Ḫanı taḫşîl-i rāz-ı mesken-i rūḫ
- 111 ⁶⁹ Ḫanı ḫalbünde⁶⁹ dāyim heybet-i Ḥaḫ
Ne diyesin şorıcaḫ ḫazret-i Ḥaḫ

⁶⁰ N: ذلال

⁶¹ Mısraın vezni bozuk.

⁶² N: مختار

⁶³ Mısraın kafiyesi farklı.

⁶⁴ N: جرمگه

⁶⁵ Mısraın vezni bozuk ve kafiyesi farklı.

⁶⁶ N: kılduñ

⁶⁷ N: كوش

⁶⁸ N: حصوصا

⁶⁹ N: قلبنده

- 112 Revâkı kıldurup⁷⁰ ' aqla tazarru'
İdersin her nefes nefse tevazzu'
- 113 Derünuñ berdedür efkâr-ı fâsid
Kılursın ' aql bāzārünü⁷¹ kâsid
- 114 Bu ef' âli görüp İblis-i şirrîr
Olur dağı beter üstüne şer-gîr
- 115 Gel imdi nefsi dâ'im kılma hâkim
Yüz ur eksüklüğünü dile dâyim
- [9] 'Uyubun setr ide Settâr Tengri
Zünubun 'afv ide Gâffâr Tengri
- 117 Recâni kat' idüben olma güm-râh
Okı *lâ taqnetü min rahmeti'llâh*⁷²
- 118 Var iken fırsatun eyle münâcât
Demidür eyleyügör ' arz-ı hâcât
- 119 Hudâvendâ⁷³ İlâhâ pâdişâhâ
Raḥimâ kâdirâ püşt ü penâhâ
- 120 Sen ol sultânsın bî-mişl ü hem-tâ
Ki güyâdur kamu medhünle eşyâ
- 121 Ne kim ' âlemde var cândâr u câmid
Senün birliğünedür⁷⁴ cümle şahid
- 122 Bilün anuñla ' aklı var kemâhî
Ki sensin pâdişâhlar pâdişâhı
- 123 Zemîn ü âsmân uçmağ u tamu⁷⁵
Ne kim var ise maḥlûkât kamu
- 124 Cemâlün baḥrinün kim kaḥresidür
Kemâlün âfitâbı zerresidür
- 125 Kamu maḥlûkdur Hallâk sensin
Ne kim merzûkdur Rezzâk sensin
- 126 Anuñ kim dîde-i kalbidür açık
Cihânda nesne görmez senden artuğ
- 127 Eşer çokluğuna kalmaz mubaşşır
İder âşârdan fikr-i mu'ahḥir
- 128 Egerçi yolda durur reh-nümâsın
Yaḳini olmayanlardan cüdâsın

⁷⁰ N: kıldurup

⁷¹ N: بازارونی

⁷² Kur'an 39:53 "... Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz ..."

⁷³ N: خداوند

⁷⁴ N: برلیگونه

⁷⁵ N: قلمو ve ا طامو kelimeleri Türkçe olmasına rağmen Arapça gramerinin etkisi ile sonları elifli yazılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

- 129 Ne zāhirsın ki her yüzden nihānsın
Ne bātınsın ki bu yüzden ‘ ayānsın
- 130 Bu hayretde alupdur ‘ al u dānā
Ki hem pūr hem tehī senden amu cā
- [10] Muakıklar senūn ‘ ilmūnde nādān
Muarribler mūdām emrūnde ayrān
- 132 adīrā her ne ılsa⁷⁶ udretūn var
Belī her Őeyde dūrlū ikmetūn var
- 133 Zuhūra geldi idūndūn ū maŐūd
Bir emrūnle ‘ ademden bunca mevcūd
- 134 Kuruldu bu hūmāyūn etr-i a‘ lā
YaŐandı bu mūzeyyen Őan-ı dūnyā
- 135 Refī‘ itdūn touz tāk u mu‘ alla
Mutī‘ itdūn yedi ferŐ ū muabbā
- 136 Buyurdu bildiler sensin ū Őāni‘⁷⁷
Kimi sācid oldu kimi rāki‘⁷⁸
- 137 Bihāra cūŐ virdūn heybet iūn⁷⁹
Būlend itdūn cibāli ‘ ibret iūn
- 138 Dūzetdūn dūrlū Őarālar mūzeyyen
Pūr etdūn sebzevāt-ı bā u gūlŐen
- 139 Aıtdūn bī-ad enhār-ı muŐaffā
Bitūrdūn cā-be-cā eŐcār-ı zībā
- 140 Emākin tūtmaa yaratdu elvān
Melā‘ik gōkde yirde cinn ū insān
- 141 Vū Őarā vū cibāli zīr ū bālā
VūhūŐ u tūyūra eyledūn cā⁸⁰
- 142 Nebāt u dānelerden gūŐe gūŐe
Muadder eyledūn ba‘ zīna tūŐe
- 143 Kimin biribirine zād ıldı⁸¹
Kimin Őayd u kimin Őayyād ıldı⁸²

⁷⁶ N: ılsa

⁷⁷ Metinde, *Buyurdu bildiler ū sensin Őāni‘* Őeklinde yazılmıŐ altına takdim tehir iŐareti konmuŐtur.

⁷⁸ Mısrain vezni bozuk.

⁷⁹ 137. ve 138. beyitler metinde aŐaıdaki gibi yazılmıştır:

Bihāra cūŐ virdūn heybet iūn
Būlend etdūn sebzevāt-ı bā u gūlŐen

Dūzetdūn dūrlū Őarālar mūzeyyen
Pūr itdūn cibāli ‘ ibret iūn

⁸⁰ Mısrain vezni bozuk.

⁸¹ N: ıldı

⁸² N: ıldı

Turkish Studies

- 144 Kimi gelür kimüni göçürürsin
Kimi konar kimini uçurursın
- 145 Komazsın bir nefesde birini aç
Ġanısın eylemezsin ġayra muhtâc
- [11] Cihānı gerçi pür kılduġ 'acāyib⁸³
'Acāyibden dürüdürsün ġarāyib
- 147 Bitürürsin şecerden kıllara kıt
Yaradursın kıra topraġda yāķüt
- 148 Aġarsın ġār içünde verd-i aġmer
Virür ġākī vü neyden sükker-i ter
- 149 Kızul kıanı kızardup ġuşk idersin
Ġazālūġ nāfesinden müşk idersin
- 150 Kıra[r]sın zehr geh cüllāb-ı şāfi
Virürsin nişden geh nūş-ı şāfi
- 151 Aķıdursın mükerrer şāġreden āb
Lezizdür ol ki ider reşk-i cellāb
- 152 Virürsin tālibe ġin-i şerefde
Şadef deryāda vü lü'lü' şadefde
- 153 Bu şirīn sırı niçe irsün idrāk
İdersin ġāki ġusrev ġusrevi ġāk
- 154 Güneşler gösterürsin zerrelere
Deġizler aķıdursın kıtrelerden
- 155 Getürürsin giderürsin hemidün
Gehī ay u yıl u ġāhī dün ü ġün
- 156 Dürile a'raza geh ziver kılursın⁸⁴
Cihānı geh tolu 'anber kılursın
- 157 Giceleri gehī deycür idersin
Gehī meh-tāb ile pür-nür idersin
- 158 İdersin ġāh zāhir āfitābı
Kılursın ġāh aġa ġā'il seġābı
- 159 Geh irgürürsin emrūġle zemistān
Bezersin ġāh yaz ile bāġ u būstān
- 160 Ġün āşār-ı bahāruġ ola peydā
İdersin dürlü kıdretler hüveydā
- [12] İrer ġüyā kıyāmet ol 'alāmet
İder münkirlerüġ ġaşruġ melāmet

⁸³ Metinde, *Cihānı pür kılduġ gerçi 'acāyib* şeklinde olup yeri deġiştirilen kelimelerin altına takdim tehir işareti konmuştur.

⁸⁴ Mısraın vezni bozuk.

- 162 Ki ölmüşler dirilüp gülsitānda
Tağılmışlar derilüp būsitānda
- 163 Olur cūduñla atlas-pūş eşcār
Bulur luţfuñla zīb ü ziver ezhār
- 164 ʿ Aţāñile urınur verd-i aḥmer
Zümürürd taḥt üzre laʿ l-efser
- 165 Giyer gülşende iḥsānuñla nesrīn
Şehāne ḥilʿ at ü zībā vü zerrīn
- 166 Dürile gonçenün ağzı pür olur
Benevşe kulağı tolu dür olur
- 167 Olur sünbüllerün zülfi müselsel
Olur nergislerün çeşmi mukaḥḥal
- 168 Olur laʿ līn çemenler lālelerden
Şaçılır dürr ü cevher jālelerden
- 169 Bulur fazluñ aparup olmışken ḥuşk⁸⁵
Şakāyık ḥoḳḳa-i yāḳūt ile müşk
- 170 İdenler için emrüne temerrüd
Alur süsen ele tīg-i zümürürd
- 171 İderler ḥamdüne bülbüller āḡāz
Kılurlar zikrüne kuşlar āvāz
- 172 Döner rūy-ı zemīn Dārūʿs-selāmʿa
Şanur cennet girenler her maḳāma
- 173 Niçe irsün senün ey Kādir-i pāk
Bu dürlü ḳudretüne fehm ü idrāk
- 174 Bu taḳdīr itdüğüñ⁸⁶ elvān u bedāyiʿ
Ki vardur her birinde⁸⁷ bir şanāyiʿ
- 175 Senün kudretlerünün evvel āḥir
Degül biñ kez biñinden⁸⁸ seyri zāhir
- [13] Şanāyiʿ -i bī-ʿ aded sensin Ḥudāvend⁸⁹
Ḥudāsın⁹⁰ bī-şerik ü mişl ü mānend
- 177 Celālün baḥrine yoḳdur nihāyet
Ne milkün berrine ser-ḥadd ü ḡāyet
- 178 Yaradan dirgüren ü öldüren sen
Saña āsān her iş efʿ ālün aḥsen

⁸⁵ Mısraın vezni bozuk.

⁸⁶ N: اتدوكون

⁸⁷ N: birinde

⁸⁸ N: بگندن

⁸⁹ Mısraın vezni bozuk.

⁹⁰ N: حداسن

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

- 179 İlähî salţanat saġa yaraşur
Bu bî-ġad memleket saġa yaraşur
- Der-Medġ-i Ĥudâ ' azze ve celle**
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün
- 180 Ey Kerîm ü zü'l-kerem ve'y pâdişâh-ı zü'l-celâl
Kirdigâr-ı zü'l-beġâ perverdigâr-ı lâ-yezâl
- 181 Ĥayy u Ĥayyüm-ı ebedsin lâ-yemût u lâ-yegüş
Ĥamular fânî muġaddes zâtına yoġdur zevâl
- 182 Salţanat saġa yaraşur kim selâtin-i cihân
Bendelerdür emrüġe řabi' ġamu bî-ġil ü ġâl
- 183 Raġmet-i luřfuġla ġahr-ı heybetüġle řoludur
Ger riyâz u ger fezâyâ ger biġâr ü ger cibâl
- 184 İnfişâlüġ ittişâl oldı ma' ârif milkine
Gerġi nâdâna ġorinür ittişâlüġ infişâl
- 185 Saġa lâyıġ kim durur ġılan şenâ yâ ilâh⁹¹
Didi lâ aġşâ şenâ 'en Aġmedü nigü-ġişâl
- 186 İlticâ luřfuġa ġılır ġavf u ġahrüġla müdâm
Kim *Güvâhî* rü-siyeh ġoġ ġoġ ġılır iken vebâl

El-Mev' ize

- Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün
- 187 Ĥudâyâ⁹² ġösterürsin dürlü âşâr
Nice irsün senün 'ilmüġe efġâr
- 188 Anı kim sen bilürsin kimse bilmez
Anı kim sen ġılursın kimse ġılmaz
- [14] Bir işe düş idersin her birini
Anuġla ġoş idersin ġâtırını
- 190 Kimini mürsel eyledüġ muġarreb
Kim aġa uymayan ġaldı mu' azzeb
- 191 Velî ġıldıġ kimin şâġib-vilâyet
Muġırr aġa niġe şâġib-vilâyet
- 192 Kimini pâdişâh itdüġ mu' azzam
Ĥiyâsetle kimin düstür-ı⁹³ a' z'am
- 193 Kimini server-i ser-' asker itdüġ
Kimin ba' zı ġürüha mihter itdüġ
- 194 Kimini ' âlim ü rabbânî ġıldıġ
Kimini zâġid ü nürânî ġıldıġ

⁹¹ N: Saġa lâyıġ kim durur ġılan saġa şenâ yâ ilâh

⁹² N: ġدایا

⁹³ N: düstür

- 195 Kimin bay eyledüñ mağrūr u āmir
Kimin kılduñ gedā me`mūr u şākir
- 196 Müyesser eyledüñ kimine devlet
Muğarrer eyledüñ kimine miḥnet
- 197 Kimini ġālib itdüñ kimi mağlūb
Kimini ġāzib itdüñ kimi mağzūb
- 198 Kimi zālīm durur kimisi mazlūm
Kimi ḥākim durur kimisi maḥkūm
- 199 Kiminüñ pīşesidūr zühd ü taqvā
Kimi İblīs`den ġuş ider iġvā
- 200 Kimi eyler şavāmi`den münācāt
Kiminüñ meskeni künc-i ḥarābāt
- 201 Kimisi `āşık u bī-çāre vü zār
Kimi ma`şūq-ı ḥannāz u cefākār
- 202 Kimisi ġūşe-i fırkatde nālān
Kimisi şuffe-i vuşlatda şādān
- 203 Kimisi cem`-i māl eyler düğün-müşt
Kimi virmiş ḳanā`at gencine pūşt
- [15] Kimi dünyā içün dürlü emekde
Kimisi āḥiret ḳaydın yimekte
- 205 Muḳayyed kimisi kesb-i ḥelāla
Kimi ḥālib ḥarāmīluḳda mālā
- 206 Kimisi rencile taḥşīl ider genc
Kimisi gencile ḥāşıl kıtur renc
- 207 Kimi uğrı nihān diler merāmı
Yeler tağlarda kimisi ḥarāmī
- 208 Kimiñile sürüp merta`da rā`ı
Ki ġuş kıtur kimi mezrā`da rā`ı
- 209 Vaḥanda kimi āsūde hemīdūn
Kimi ġurbetde ser-gerdān maḥzūn
- 210 Kimi şehri kimisi rūstā`ı
Kimi şāfi-dil ü kimi mūrā`ı
- 211 Kimisi şākī vü kimisi şākī⁹⁴
Kimi mü`min ü miskin kimi kāfir
- 212 Muḳayyed her biri işlü işine
Biri birisinüñ bilmez işi ne
- 213 `Aceb budur ki olan daḥı ġümrah
Çağurur her fesād itmekde Allāh

⁹⁴ N: *Kimisi şākī ü kimisi şākī*

- 214 Yüz urup senden ider bi't-tazarru'
Huşul-i kâminı dâyim tevaqqu'
- 215 İlahî kime dutsunlar dağı yüz
Dükeli kullarındur eyü yavuz
- 216 Degüller ise ger hizmetde yarar
Kapuğa varısarlar kimleri var
- 217 Ki yok sultânları tapuğdan özge
Varacağları yok kapuğdan özge
- 218 Hemîşe bendeler kârı haşâdur
Sezâ-yı pâdişeh 'afv u 'aşâdur
- [16] Bularuñ bed-cünbüşlerine⁹⁵
Bular kimler durur cünbüşleri ne
- 219 Niçe kim yañulup egri gideler
Ne deñlü başlarına iş ideler
- 220 İşi kâdir⁹⁶ gerekdür işlemege
Ne rağbet her 'abeş kırı emege
- 221 Zemîn-i kudretüñdür kullar ey Hağ
Dükeli bir avuç toprağdur ancak
- 222 Bir avuç toprağa itmekle ihsân
Kemâl-i zât-ı pâküñe ne noğşân
- 223 Mülevveş ola biñ bunlar gibi hâk
Kılur luğfuñ deñizi kaşre-i pâk
- 224 Rağimâ ger haşâ bunlarda çoğdur
Senüñ rağmetlerüñüñ haddi yoğdur
- 225 'Aceb degüldür oldukları küstâh
Ki luğfuñla konarlar şâh-ber-şâh
- 226 Niçe kim kemlük ideler bu kemler
Görürler dâ'imâ senden keremler
- 227 Yine suçları ger biñdür ü ger yüz
Tutupdurlar kamu dergâhuña yüz
- 228 Çü bunda eylemedüñ hiç mağrûm
Kim ol bâkî mekânda dağı merhûm
- 229 Çi ger çalmaludur kamu mu'azzeb
Sağa sen lâyıkuñı işle yâ Rab
- 230 Koma kim ideler dâyim cinâyet
Müyesser eyle tevfiğ ü 'inâyet
- 231 Hağbübüñ hürmetiyçün yâ İlahî
Kamulardan cüdâ kıl her günâhı

⁹⁵ Mısraın vezni bozuk.

⁹⁶ N: kâdir

Şi'r-i Hakikat

Mef' ulü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün

- [17] Yā Rab ger emrūñ olsa bulur mürdeler hayāt
Hükümünledür ki her dem irer mürdeye hayāt
- 233 Ey pādīşāh-ı bī-bedel ü bī-mişl ü bī-naẓīr⁹⁷
Kimdür ki ola vākıf-ı ھellāl-i müşkilāt
- 234 Hikmet senüñdür olduđına bu k̄amu milk⁹⁸
Kimisi ehl-i deyr ü kimi t̄alib-i şalāt
- 235 Maķşūd sensin öñde olan ol niyāzdan
Arada bir bahāne durur Lāt ile Menāt
- 236 Ey Şāni' -i şānāyi' -i envā' -ı bī-kıyās
Ve'y Mübdi' -i bedāyi' -i ebdā' -ı mümkināt
- 237 Ef' āl-i maħfi yok saña ma' lümdur k̄amu
Bu ' aql u nefis itdügi hayrāt u seyyi' āt
- 238 K̄andır zülāl-i rahmetüñe k̄ullaruñ k̄amu
K̄oma ki k̄ahrūñ āteşine yanalar ' uşāt
- 239 Mağfūr kıl çü fevt ola benden *Güvāhi*⁹⁹
Anuñ haķı ki kılduñ anı faħr-i kā' ināt

El-Mev' ize

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 240 İlāhī k̄ullaruñ gerçi çok ' āşī¹⁰⁰
Ki her dem biñ biñ iderler ma' āşī
- 241 Velī yokdur benüm gibi günahkār
Siyeh-rüy u siyeh-baħt u siyeh-kār
- 242 İşümdür dā' imā ef' āl-i mezmüm
Degül midür ne disem saña ma' lüm
- 243 Olan a' māl için k̄ullaruña farz
Bilimezem ne kılām t̄apuña ' arz
- 244 Tekāsül pīşem itmekde ' ibādet
Haṭādan¹⁰¹ k̄ıluram cehd ü riyāzet
- 245 Yilerem her k̄urı fāsīd hevesde
Sezāvār-ı ' itābem her nefesde
- [18] Riyālar ' arz iderem halk̄a dāyim
Benem ya' nī şalāhiyyetde k̄āyim
- 247 Gören dir t̄aşumı zī' abd-i şālīħ
Derünī bilmez olduđumı t̄alīħ

⁹⁷ Mısraın vezni bozuk.

⁹⁸ Mısraın vezni bozuk.

⁹⁹ Mısraın vezni bozuk.

¹⁰⁰ Metinde, *İlāhī gerçi k̄ullaruñ çok ' āşī* şeklinde yazılmış olup kelimelerin altına takdim tehir işareti konmuştur.

¹⁰¹ N: حطادن

- 248 Benüm itdüklerüme göredür sır
Şağâyirdür haṭî 'ât-ı kebâ 'ir
- 249 ' Acebdür irmez itdükde şeqâvet
Niçelere benüm ucumdan âfet
- 250 İlâhî ḥadden aşmışdur zünûbum
Ne kılaydum ' ayân olsa ' uyûbum
- 251 Ötürdi halk-ı ' âlem bî-tevaḳḳuf
Kamu ḳatlıme ṭâlib bî-tekellûf
- 252 Hezârân şükr kim mestür idersin
Bu ğamġin göñlümi mesrûr idersin
- 253 Çi ger yok ben yüzi ḳarada inşâf
Senüñ pişen durur her ġâh ilṭâf
- 254 Bu yüzler ḳarasıdur baña lâyıḳ
Ḳılursın sen olanı saña lâyıḳ
- 255 İlâhî ger günâhumdur firāvân
Ḳamusın itmezın bi'l-ḳaşd şādân
- 256 Bilürsin ekşerinde ıztırârüm
Ki degüldür elümde ihtiyârüm
- 257 İdüben nefis-i şer-ġirile el bir
Ḳavâlemdür müdâm İblis-i şirrîr
- 258 Zebûn u ' âcizem bî-çâreyem key
Ne kılam neyleyem âvâreyem key
- 259 Niçe kim eylerem dürlü müdârâ
Bulımazam ḥalâşa hîç çâra
- 260 Añuban dürlü dürlü her günâhum
Daġılır ' aḳlum artar her gün âhum
- [19] Bu fikrûñ kim varuram ' âlemine
Ki niçe geçmezem ḳa' r-ı zemîne
- 262 Mülevveş itdügümçün tâ iç ü taş
' Acebdür nâgehân olmadugum taş
- 263 Ḳamular eġerçi yirmeyüp yir¹⁰²
Ḳabul ide mi bilmezem beni yir
- 264 Baña mânend-i ' âşî zillet içre
Bulunmaz yetmiş iki millet içre
- 265 Ḳalâyıḳ ḳopıcaḳ maḥşerde bî-ḥad
' Aceb ḳanġı ġürüh içre olam ' ad
- 266 Mekk-i bî-ḥad kılam ḳamulardan evvel¹⁰³
Ḳılalar meskenimi derk-i esfel

¹⁰² Mısraın vezni bozuk.

¹⁰³ Mısraın vezni bozuk.

- 267 Bu olduklaruma göre muḳayyed
Maḫallüm anda ḳalmaḳdur mü 'ebbed
- 268 Dirîgâ başuma divşürmedüm ḫüş
Ĝam-ı encâmı eyledüm ferâmüş
- 269 İnandum dehre itdükçe taşabbuş
Şoḫın ' aḳlile ḳılmadum tefahḫuş
- 270 Sürürına anuḫ maḡrür oldum
Ḥuzûr-ı âḫiretde dūr oldum
- 271 Geçürdüm cāna dolmuş kibr ü kîni
Fesādâtile ' ömr-i nāzenîni
- 272 Kim oldıyısı ıslāḫuma vâ' iz
Eşer itmedi ḳalbüme mevâ' iz
- 273 Baḫa beḫzer kim ola ez-dil ü dest
Ki ḳalmış mıdur uş zâr u tehî-dest
- 274 Varise kimde varluḳ az eger çok
Benüm yoḳluḳdan artuḳ varluḫum yoḳ
- 275 İlähî bunca ' işyânile bî-ḫad
Teveccüh saḫa ḳıldum eyleme red
- [20] Egerçi bî-edeblik iderem çok
Girü sensin penâhum kimsenem yoḳ
- 277 Ḳuluḫ kimi ola ḫânından özge
Kime yalvara sulṫânından özge
- 278 Bilürsin sen ḳamu ef' âl ü ḫâlüm
Ṭapuḫadur be-her-ḫâl ibtihâlüm
- 279 Bilürsin çün okundu yâ ' âlime's-sır¹⁰⁴
Ḥuzûr-ı ṫâḳatimi nefis-i cābir
- 280 Başumdan aşdı girdâb-ı ma' âşî
Elüm al luṫfuḫile vir ḫalâşî
- 281 Olupdur üstüme şeyṫân musallaṫ
Meded ḳılmaz iseḫ ḳaldum muḫabbaṫ
- 282 ' İnāyet eyle kim ol düşmen-i dîn
İde ḳaṫ' ü'l-metîni dürlü telḳîn
- 283 Nühüset virme baḫa benlükile
Sa' âdet ḳıl müyesser senlükile
- 284 Ḳoma âyînesinde ḳalbümün pas
Ki tā memnû' ola *vesvâs-ı ḫannâs*¹⁰⁵
- 285 Gider taḳlîdümü taḫḳîḳe irgür
Ḥaṫâlu¹⁰⁶ cānumı tevfiḳe irgür

¹⁰⁴ Mısraın vezni bozuk.

¹⁰⁵ Kur'an:114:4 "... sinsî vesveseci..."

- 286 Kuluşam görme azgunluğa lāyık
Derūnum pür kıl envār-ı haķāyık
- 287 Sözümi ğayrı kılma olmasun hū
Müdām illā ki yā Allāhu yā hū
- 288 Dem-i āhırde imānı refiķ it
Dilūme zıkr-i Qur'ānı refiķ it
- 289 Dehānumdan getir imān u tevbe
Müyesser eyle istiġfār u tevbe
- 290 Su'āl-i kabrde dilüm şaşurma
Cevāba gelicek bilüm şaşırma
- [21] İrecek vaķtde yarın melāmet
Laṭif-i luṭfu ile kıl selāmet
- 292 Yüzümün karasın mestür eyle
Şikeste bendeñem maġfūr eyle
- 293 Egerçi pür günāham kılma merdūd
Ĥabībün zümresiyle eyle ma' dūd
- 294 Olasın 'adl için yā Rab çü kāzī
Ĥamu haşmūmı kıl fazluñla rāzī
- 295 Vegerni sen mu' in olmazsan ol dem
Hezār ise zebānum ola ebkem
- 296 Ĥuzūrında çi ger eksiklüğüm çok
Şükür kim senden artuķ bir bilür yoķ
- 297 İdüp taldurma yanmış baġrumı baş
Daġılara bu eksiklüklerüm fāş
- 298 Baña bildür hemān cümle sırrımı
Şunulup oķuduķda defterümi
- 299 Ĥacālet bes¹⁰⁷ degül mi hān katında
'Uķūbet bendeye sulṭān katında
- 300 İrişdüġinde mizān üzre nevbet
Günāhum keffesine virme şıķlet
- 301 Geçer iken sırātı emrün ile
İraġ it ihtiyātı emrün ile
- 302 İrişdür nāra olmadın işāret
Ĥitāb-ı¹⁰⁸ irci' i¹⁰⁹ ile beşāret
- 303 Ṭapuñdan derdlü cānum anı ister
Maķām a' lā-i ' illiyyinde göster

¹⁰⁶ N: حطالو

¹⁰⁷ N: پس

¹⁰⁸ N: Ĥatāb

¹⁰⁹ Kur'an:89:28 "... dön (Rabbine) ..."

- 304 Kıl anda kulların olduğda şaf şaf
Tecellâ-yı cemâlüne müşerref
- 305 İlahî mücrimem eksüklüğüm çok
Sağa lâyık elümde bir ‘amel yok
- [22] Hezârândur günâhum gerçi der-sır
Şükür aña ki bilürem seni bir
- 307 Ne deñlü yolum uğradiysa garra
Ümizüm dutmuşam faẓluñla bire
- 308 Ne diyem öldür ü dirgür kuluñam
Muṭi‘em ağlad u güldür kuluñam
- 309 Elinde ger yakîn eyle gerek dūr
Ne sözi var olanın ‘abd-i me’ mūr

Şi‘r-i İlahî be-*Güvâhî* rahmetu’llâhi ‘aleyh rahmeten vâsi‘ aten
Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 310 Yâ İlahî eylemişem çok haṭâ senden meded
Yâ Ğanî kapuña geldüm ben sağa senden meded
- 311 Rû-siyâh u şermsârem ḥod sağa ma‘ lüm durur
Dergeh-i a‘ lâña kıldum ilticâ senden meded
- 312 Zâhir eger ṭâ‘at idem bâṭınım dolar fesâd
Dâ‘imâ pîşem durur zerk ü riyâ senden meded
- 313 Geçdi ‘ömr-i nâzenînüm sehvale bî-iḥtiyâr
Kaldum olmazsa zelil ü mübtelâ senden meded
- 314 Senden ayırdı felek benlük dilerem senlüge
Bende benlük koma şıgundum sağa senden meded
- 315 Kâdiye’l-ḥacâtsın çünkim münâcât ehliñe
Ey ‘uşâta dest-gîr ü reh-nümâ senden meded
- 316 Nefsi mağlûbı haṭâ¹¹⁰-pîşe *Güvâhî* kuluñam
Pâdişâhum umaram ‘afv u ‘aṭâ senden meded

Münâcât der- Taleb-i Mağfîret

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Fe‘ ülün

- 317 Hüdâyâ¹¹¹ şıdkıla tutan sağa yüz
Görür elṭâfuñı biñ biñ ü yüz yüz
- 318 Kâṭıñda hiç-kes memdüh u mezmüm
Dağı dutmuş degül mağbün u maḥrüm
- [23] Çü nefsum bende şaldı beni bende
Dilemezem ki olam aña bende

¹¹⁰ N: خط

¹¹¹ N: حد

320 Kuluşam götürüp rüy-ı siyāhum
Kapuğa geldüm ušta pādişāhum

321 Zebūn u 'ācizem merdūd kılma
Dem-i āhirde nā-maḥmūd kılma

322 İlahī zāt-ı pākūñ 'izzetiyçün
Ulu biñ bir şifātuñ 'izzetiyçün

323 Celāl-i lā-yezālūñ hürmetiyçün
Kemāl-i bī-zevālūñ hürmetiyçün

324 Her arada celī kudretlerüñçün
'Aqıl irmez hafī hikmetlerüñçün

325 Niyāz u nāzı haqqı enbiyānuñ
Derūnī rāzı haqqı evliyānuñ

Ḥazret-i Ādem 'aleyhi's-selām

326 Anuñ haqqı ki kamulardan evvel
Ḥilāfet mesnedinde kılduñ ekmele

327 Buyurduñ gelüben fi'l-ḥāl vecde
Melā'ik itdiler pes secde¹¹²

Ḥazret-i Nūḥ 'aleyhi's-selām

328 Anuñ haqqı ki tūfānile yekser
Helāk eyledüñ a' dāsın ser-ā-ser

Ḥazret-i İdrīs 'aleyhi's-selām

329 Anuñ haqqı ki virüp dürlü kāmın
Kamudan öñ behişt itdüñ maḳāmın

Ḥazret-i İbrāhīm 'aleyhi's-selām

[24] Anuñ haqqı ki emrūñile āteş
Gülistān oldı aña ḥūb u dil-keş

Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selām

331 Anun haqqı ki ḥaşmın aḥḳar itdüñ
Yed-i beyzā 'aşāsın ejder itdüñ

Ḥazret-i 'İsā 'aleyhi's-selām

332 Anuñ haqqı ki buyurduñ mu' ayyen
Aña çarḥ-ı çehārüm üzre mesken

Ḥazret-i Seyyidü'l-Mürselin 'aleyhi's-selām

333 Anuñ haqqı ki sulṭān-ı güzīndür
Şefi' ü'l-ḥalḳ fahrü'l-mürselīndür

334 Ḥabībüñdür ki anı ekmele itdüñ
Cemī' -i enbiyādan efḍal itdüñ

¹¹² Mısraın vezni bozuk.

- 335 Bugün bunda anuñçün müctebâdur
Ki yarın şâhib-i tâc u livâdur
- 336 Aña gönderdügün Qur'ân haqıyçün
Aña bildürdügün imân haqıyçün
- 337 Anuñ ol nür-ı Burâk'ı haqıyçün¹¹³
Anuñ esrâr-ı Mi' râc'ı haqıyçün
- 338 Livâ'ü'l-hamd ü hem tâci haqıyçün
Tapuña rûh-ı müştâkı haqıyçün
- 339 Anuñ evlâdı eytâ'ı haqıyçün
Anuñ ezvâcı eşyâ'ı haqıyçün

Hzret-i Ebübekr El-Şiddîk rađiya'llâhu 'anh

- 340 Anuñ haqqı ki şıdık-ı bî-riyâdur
Güzîn-i çâr-yâr-ı Muştafâdur¹¹⁴

[25] Hzret-i Ömerü'l-Fârûk rađiya'llâhu 'anh

- 341 Anuñ haqqı ki kâr itmezdi İblîs
Çaçardı sâyesinden lâ-büd İblîs

Hzret-i Osmân bin Affân rađiya'llâhu 'anh

- 342 Anuñ haqqı ki zi'n-nüreyñ idi ol
Hayâ vü ma' rifetle zeyñ idi ol

Hzret-i Alî rađiya'llâhu 'anh kerrema'llâhu veche

- 343 Anuñ haqqı ki yâd olduğda ol şâh
Diyen işiden oğur kerrema'llâh
- 344 Anuñ cüdü sehâsı haqqı için
Anuñ biñ biñ gazâsı haqqı için

Hzret-i İmâm Hasan rađiya'llâhu 'anh

- 345 Anuñ haqqı ki anuñ haşmı kâtil
İçürdi bi-amân zehr-i helâhil

Hzret-i Hüseyñ Şehîd-i Deşt-i Kerbelâ

- 346 Anuñ haqqı ki Deşt-i Kerbelâ'da
Şehîd olup çalup bend-i belâda
- 347 O yolda cân viren 'uşşâk haqqı
Gönüllerindeki eşvâk haqqı

¹¹³ N: Anuñ ol nür-ı Burâk'ı haqıyçün
Livâ'ü'l-hamd ü hem tâci haqıyçün
Anuñ esrâr-ı Mi' râc'ı haqıyçün
Tapuña rûh-ı müştâkı haqıyçün

Metinde, 337. ve 338. beyitlerin 1. ve 2. mısralarının yer değiştirmesi gerektiğine dair işaret konmuştur.

¹¹⁴ N: مصطفا

- 348 Kāmu tekmil-i nefis idenler için
Tārīk-i rāstda gidenler için
- 349 Hāqīkat silkine sālīkler için
Ma'ārif milkine mālīkler için
- 350 Hūşūşā ol veliler nāmdārı¹¹⁵
Hāqı Rūm'ı ki oldur iftīhārı
- [26] Añılup bulduğıyçün cāy-ı a' lā
Hūdāvendgār¹¹⁶ dinmekle o mevlā
- 352 Anuñ raqs u semā' u şevki hāqkı
'İbādetde şafā vü zevki hāqkı
- 353 Rumūz-ı Mesnevī'si hāqkı için
'Ulūm-ı ma'nevīsi hāqkı için
- 354 Tārīkat ehlinüñ esrārı hāqkı
Şerī'at kavminüñ ikrārı hāqkı
- 355 Feleklerde muqarrebler¹¹⁷ hāqıyçün
Zemīn üzre mü'eddebler hāqıyçün
- 356 Mu'allā vü münevver 'arşuñ için
Mücellā vü müzeyyen ferşuñ için
- 357 Müşerref Beyt-i Ma'mūr[un] hāqıyçün
Muşaffā baħr-i mescürüñ hāqıyçün
- 358 Toğuz ābā vü cān emrūñle mevlūd
Hāqıyçün kim bilürler seni ma'būd
- 359 Yedi tāmudaki heybetler için
Sekiz cennetdeki ni'metler için
- 360 On iki burc heft aħter hāqıyçün
Yedi baħr ü yedi kişver hāqıyçün
- 361 Muṭahhar Ka'be-i a'zam hāqıyçün
Şafā vü Merve vü zemzem hāqıyçün
- 362 Şalāt u şavm u Kadr ü 'id hāqkı
Şeb ü rüz u meh ü hürşid hāqkı
- 363 Ulı tağlar yazılar hāqkı için
Kāmu başlarda yazılar hāqıyçün
- 364 Göñül 'ışkuña bağlayanlar için
Haṭādan ihtirāz idenler için
- 365 Niyāz-ı 'āşıkān için sehergāh
Şafā-yı şādıkān için sehergāh

¹¹⁵ N: nāmudārı

¹¹⁶ N: حداندکار

¹¹⁷ N: muqarrab

- [27] Şerī' at ehli pīr-i ma'nevīler
Hakı kim bī-riyādur ol kavīler
- 367 Belāda mübtelālar haqqı için
Esīr-i bī-ḥaṭālar¹¹⁸ haqqı için
- 368 Ğarīb olanlaruñ bağı başıyçün
Yetīm olanlaruñ gözi yaşıyçün
- 369 Diyārına Ğarībün ḥasretiyçün
Boyın egen yetīmüñ minnetiyçün
- 370 Kārañu Ğüşelerde ḳaluban¹¹⁹ zār
Olanlar haqqıçün Ğurbetde bīmār
- 371 Ayaklarda belürsin sīnler için
Añılmaz kimsesiz miskinler için
- 372 Reh-i ḥacca giden yayaḳlar için
Baş açıḳlar yalın ayaklar için
- 373 Ğazāda dūrüşenler cāmı için
Şehādetle düşenler ḳanı için
- 374 Fiġān-ı 'āşıḳ-ı şādıḳ haqqıyçün
Aña her mā'ıl ü müşfiḳ haqqıyçün
- 375 Cemāl-i ḥūblar haqqı kim anı
Nedür şāḫib-naḳar bilür nihānı
- 376 Anuñla ḳalbe düşen ḥālet için
Anuñla rūḫa iren rāḫat için
- 377 İläḫī görıciler ol ḳudretüñi¹²⁰
Añan haqq-ı derūn-ı ḫikmetüñi
- 378 İläḫī bī-ġümān ḫaḳ ḫaḳluġıçün
Her işde fā' il-i mutlaḳluġıçün
- 379 İläḫī seni bir bilenler için
Süçüd u ḫamdüñi ḳılanlar için
- 380 Zünübını¹²¹ cemī'-i ümmetinüñ
Bağışla faḫr-i 'ālem ḫazretinüñ
- [28] *Ğüvāḫī* rū-siyāḫuñ şöyle kim ol
Bu ḳuluñ kemteridür kemlüġi ol
- 382 Çi ger getürmişüz yüz şuyına od
Ğanīsın bir bölük yoḫsullaruz ḫod

¹¹⁸ N: حط

¹¹⁹ N: ḳaluban

¹²⁰ Mısraın vezni bozuk.

¹²¹ N: Zünübun

Şi'r-i Hakkikat

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 383 Saña şıgındum Hudāyā¹²² neccinā mimmā neḥāf
Eylemişüz çok ḥaṭāyā¹²³ neccinā mimmā neḥāf
- 384 Senden umarlar meded her gāh feryād-res¹²⁴
Çağrısuban cümle eşyā neccinā mimmā neḥāf
- 385 Dergeh-i a' lāḥa kılduḡ ilticā senden meded
Kullaruḡa pādişāhā neccinā mimmā neḥāf
- 386 Hıl' atümüz kıl dem-i āḫirde imān kisvetin
İdüben zıkrünle gūyā neccinā mimmā neḥāf
- 387 Fazluḡ iledür recāmuz heybetünle iricek
Āteş-i düzaḡ . - -? neccinā mimmā neḥāf
- 388 Yüzümüz qarasına ḡalma ḡuzūrında bugün
İrdüğinde rüz-ı ferdā neccinā mimmā neḥāf
- 389 Yüz saña dutup budur zıkr-i *Güvāhī* yā İlah
Kādirā perverdgārā neccinā mimmā neḥāf

El-Mev'ize

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 390 Açuḡ¹²⁵ ey dostlar gözlerünğüzi
Yitürmeḡ ḡaflete özlerünğüzi
- 391 Kūbūra ṡopraḡuḡuz çekmez iken
Kāyuruḡ gereḡi gerekmez iken
- 392 Yaraḡıla ölüḡ kim yigirekdür
Bilün¹²⁶ her gün yaraḡ bir gün gerekdür
- 393 Kāmu nefse irişür 'ākıbet mevt
Gerek kişi yaraḡda olmadın fevt
- [29] Dürişüp yıḡlınuḡ her ma' şiyetde
Çü vardur ḡāfil olmaḡ āḫiretde
- 395 Benüm gibi hemişe zilletile
Geçürmeḡ 'ömrünğüzi ḡafletile
- 396 Ne sūd itdüm ben olmaḡile ḡāfil
Ḥaṭālar eyledüm cānumda ḡāşıl
- 397 'Amel yok ḡalmışam yüz qarasıyla
Oḡulmaz derdlü yürek yarasıyla
- 398 Ümizüm luṡfinadur Hakk' uḡ ancaḡ
Vegerni bir siyeh-rüyem muḡaḡḡaḡ

¹²² N: حدا¹²³ N: حطاييا¹²⁴ Mısraın vezni bozuk.¹²⁵ N: آچون¹²⁶ N: بيلون

- 399 Niçe bir hürd u hūya mā' il olmak
Gönül gözine ğaflet hā' il¹²⁷ olmak
- 400 Öleceksiz ölecek uyanuñ hāy
Bu ğafletler size didürmedi vāy
- 401 Utanuñ utanacaqsız muħaḳḳaḳ
Şu dem kim ola ḳāḏi ḥazret-i Ḥaḳ
- 402 Ḳanı emri Ḥudā-yı¹²⁸ bī-zevālün
Ḳanı şer' i ḥabīb-i zū'l-Celālün
- 403 Bu nā-ḥaḳ işlerün pāyānı yoḳ mı
Fesādāt itmenün oranı yoḳ mı
- 404 Ne içün eylemezsiz ḳalbünüz şāf
Degül midür yarusı dīnün inşāf
- 405 Bilürsiz 'āḳıbet bu yir sizi yir
Ölecek cāna gerek yatacaḳ yir
- 406 Direr 'aḳlı olan başına uşşı
Ki yoḳdur soñ peşimānluḳda aşşı
- 407 Degül dārü'l-beḳā dünyā-yı fānī
Muḥalled¹²⁹ kim ḳalupdur bunda fānī
- 408 Bilişlük virene biḡānedür bu
Ḳonan göçer müsāfir-ḥānedür bu
- [30] Gelenler bunda şādān u ferahñāk
Giderler 'āḳıbet maḥzūn u ḡamnāk
- 410 Gör imdi biñ yaşayana bu dünyā
İki ḳapulu ev içi tolu ḡavgā¹³⁰
- 411 Girüp bir ḳapudan çıḳdı birinden
Birisi girdi vü çıḳdı birinden
- 412 Niçeler bunda ḳalam şandı bāḳī
Muvāfiḳ düşmedi dehr ittifaḳı
- 413 Niçeler milki şanurken cihānı
Cihān fikrinde nā-gāh virdi cānı
- 414 Niçeler çok diyār itmişken ābād
Tozatdı az zamānda ḥākini bād
- 415 Niçeler lāf iderken saltānata
Yüz urdı yire āḥir meskenete
- 416 Niçeler ḫayanurken niçesine
Şataşdı dest-i mevt eskicesine

¹²⁷ N: خاتل

¹²⁸ N: حدنا

¹²⁹ N: ملحد

¹³⁰ Mısram vezni bozuk.

- 417 İderler niçeler yarına tedbîr
Bugün re'yini bozar emr-i taqâdir
- 418 Cihânda gerçi kim şâhib-ı taleb çok
Beķā-yı 'ömre lîkin bir sebep yok
- 419 Eger bulsa meded hüküm ıssı sulţân
Ebed kâlaydı 'âlemde Süleymân
- 420 Eger olunsa dermân hikmetine
Sefer kılmazdı Loķmân hasretile
- 421 Eger kâlınsa hüsniye muhalled
Kâlaydı Yûsuf-ı Ken'ân mü'ebbed
- 422 Eger hüd tursa muţavvel 'ömr-i Nüh¹³¹
Cihândan gitmeyeydi hâzret-i Nüh
- 423 Eger bunda beķā bulsa dilâver
Beķā iklimine göçmezdi Hâyder
- [31] Fülânı koyalum ey ehl-i hayret
Degül mi fahr-i 'âlem mevdi 'ibret
- 425 Hâbîbu'llâh'a kâlmadı çü dünyâ
Ne hâcet yâda gelmek ğayr-ı eşyâ
- 426 Dükeden dânesin kâlmış degüldür
Gidenler ol yola gelmiş degüldür
- 427 Gider lâ-büd gelen kamu bu dâra
Yazulmuşda yuyulmuş yok ne çâre
- 428 Kişi otursa heft-iklime şâh ol
Olısar 'âķıbet hâk-i siyâh ol
- 429 Diyenler bir zamân şâh-ı cihânem
Çâğırur şimdi hâk içre yalanem
- 430 Olanlar 'âleme bir vâķt sulţân
Kâlubdur şimdi ayaklarda bî-cân
- 431 Başılan kara toprak her kademde
Emiridi serîr-i muhteremde
- 432 Tozaturlar yıl öñince havâda
Ki hikmet-dânidi saff-ı şafâda
- 433 Olan vîrâneye bayķuşa mesken
Sarây-ı Sâm idi yâ kâşr-ı Behmen
- 434 Beyâbânlarda gelmez idi dile
Ne şâhlar şehri idi kim ne bile
- 435 Kimün ald elini çarķ-ı ğaddâr
Ki âķir şalmadı ayaklara zâr

¹³¹ Mısraın vezni bozuk.

- 436 Kimün güldi bugün yüzine yüz¹³²
Ki yarın bî-sebeb döndermedi yüz
- 437 Kimün urdı başına efser ü t̄ac
Ki t̄a ki itmedi maḫhūr u muḫt̄ac
- 438 Kimün çıkardı i' z̄azile taḫta
Ki taḫtın yıḫuban ḫalmanı taḫta
- [32] Kime virdi Ferīdūn-ı felek-taḫt
Ki itmedi zemīn içre siyeh-baḫt
- 440 Kimi ḫıldı ḫamer-ḫehre meh-efser
Ki alup efserin ḫomadı bî-ser
- 441 Kimi eyledi Cemşīd-i cihān-dār
Ki āḫir olmadı aḫa cihān dār
- 442 Kimi eyledi ḫāḫān-ı cihān-gīr
Ki dest urmadı aḫa mevt-i cān-gīr
- 443 Kimi eyledi Keykāvūs u Pīrūz
Ki ḫomadı ḫaraḫusında bî-rūz
- 444 Gerek Kisrā gerek Faḡfūr u ḫayşer
Gerek Dārāb u Dārā vū Sikender
- 445 Dükeli çekdiler ḫahr-ı sipihri
Birine olmadı bir zerre mihrī
- 446 Dürīşüp bulmadılar devletile
Ecel def' ine çāre şevketile
- 447 Gelenler geḫdi vū ḫonarı göḫdi
Çi ger 'anḫālaridi bir bir uçdı
- 448 Dutımaz bir ḫişi dā'im cihānı
K'olur her pādīşāhuḫ bir zamānı
- 449 Eger her bir ḫişinüḫ devri vardur
Degül bāḫi o devrūḫ ḡavri vardur
- 450 Çü āḫir düşiser ayaḫa her baş
Gerekmez ḡaflet ādemde ḫarındaş
- 451 Zamān irte inanmaḫ siz zamāna
Olavuz gelmemiş gibi cihāna
- 452 Dem ola bozuluban peykerümüz
Bizüm daḫı dürile defterümüz
- 453 Dem ola fīkr iderken az u ger çok
Gide ol yola kim gelmeklüḫi yok
- [33] Cihānda kimse bāḫi ḫalmamışdur
Gelenler bunda t̄ut kim gelmemişdür

¹³² Mısram vezni bozuk.

- 455 Bu eşyâ haqqına buyurdu Hâlik
O'dur Bâkî kim oldur milke Mâlik
- Şi'r-i Haqîkat**
- Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün
- 456 Görmüşüz anca kıla¹³³ u şehri-zibâlar harâb
Olmış içinde 'imâretler kelisâlar harâb
- 457 Mü'min ü kâfir midür şâhiblerinden yok nişân
Görinür ancak hemîn tāk-ı mu'allâlar harâb
- 458 Hâk olup yatur niçe Sâm u Sikenderler zelîl
Tağılup olmuş hezârân milk-i Dârâlar harâb
- 459 Ey münakkaş-hâneler mağrûra aldanma şakın
Naqşı çokdur dehrün ammâ cümle me'vâlar harâb
- 460 Kimseler bilmez ki niçe şehlerün âşârıdur
Var beyâbânlarda çok kaşr-ı dil-ârâlar harâb
- 461 Bî-bekâ dünyâyı nâdânlar durur ma'mûr iden
Milk-i dünyâyı bilür 'aql ıssı dânalâr harâb
- 462 Virme gönül milk-i fânîye *Güvâhî*' âkıbet
Çün olur büm-ı vegâya cây-ı alâlar harâb

El-Mev'ize

- Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün
- 463 Gelün getürelüm ey 'aşıkân el
Kılalum ibtidâ derdile evvel
- 464 Ki ol Hallâk-ı maḥlûkât-ı elvân
Düşenler dest-gîri yüce sulṭân
- 465 Dükelinün bilen gönlinde râzın
Kamunun işiden dürlü niyâzın
- 466 Kılan dermânunı her derdmendün
Viren maḥşûdunı her müstemendün
- [34] Kerîm ü dâfi' ü'l-âfât Allâh
Ġaniyy ü kâdi' ü'l- hâcât Allâh
- 468 Dükeli kullarınun evvel âḥir
Semâ' ü arzda pinhân u zâhir
- 469 Rızâsından cüzâ kılmamağičün
Zelîl ü mübtelâ kılmamağičün
- 470 Müdâm itmek için ol Ḥayy u Dânâ
Kamusın şükr ü zikrile güyâ
- 471 Daḥı ol zübde-i cümle-ḥalâyık
Zünüb emrâzına üstâd u ḥâzık

¹³³ N: kıla'

- 472 Risālet tahtına şāh-ı mükerrerem
Nübüvvet milkine sultān-ı a'zam
- 473 Hābibu'llāh fahrı enbiyānuḡ
Şefi' i evliyā vü aşfiyānuḡ
- 474 Sa'ādetlü muṭahhar rūhı¹³⁴ için
Mu'allā vü münevver rūhı için
- 475 Mükerrerem cānlar için kim muḥakḳak
Olup dur[ur] ġarīḳ-i raḥmet-i Hāḳ
- 476 Daḡı ervāhı için çār-yārüḡ
Hilāfet mesnedinden ol kibāruḡ
- 477 Cemī' -i enbiyā ervāhı için
Cemī' -i evliyā ervāhı için
- 478 Cemī' -i mürşid ü kāmiller için
Hāḳīḳi 'ilmile 'āmiller için
- 479 Hūşūşā ol veliler pādişāhı
Velāyet tahtınuḡ şāhib-külāhı
- 480 *Maḳālāh*nda derc olan 'ulūmı
Ki oldur ḫāzret-i *Monlā-yı Rūmī*
- 481 Revāk-i pāki için ol hümānuḡ
Civār-ı Hāḳ'da ol 'ālī-maḳāmuḡ
- [35] Daḡı 'adl üzre dāyim cānumuzuḡ
Selāmetlüġ için sultānumuzuḡ
- 482 Bulup dehrinde İslām ehli kuvvet
Ebed olmaġ için küffāra miḡnet
- 483 Vü¹³⁵ ol ḳamu düşünler dest-ġiri
Yaradan her şaġiri vü kebiri
- 484 Hābīb-i ḫāzret-i fahr-ı cihānuḡ
Ne kim var ümmetileridür anuḡ
- 485 Geçenler için raḥmet itmek için¹³⁶
Mekānlarını cennet ḳılmaġ için
- 486 Virüp bākilerine 'ömr-i vāfir
Hem imānile göndermek çün āḫir
- 487 Ḳamuların idüp ḫayrile yādın
Müyesser ḳılmaġ için her murādın
- 488 Şifā virmeklüġ için ḫastelere
Enin ü za' file āhestelere

¹³⁴ N: روى

¹³⁵ N: Ve

¹³⁶ Mısram vezni bozuk.

- 489 Hâlâş itmek çün olanları bende
Dağı düşmenleri qahrile bende
- 490 Kamu medyûnı şādān itmek için
Edā-yı deyni āsān itmek için
- 491 Ğarīb olanları yaqîn ü iraq
Vaṭanlarına irgürmek için haq
- 492 Kavuşdurmağıçün bî-derd ü miḥnet
Olanları biribirine ḥasret
- 493 Çü anlardan ki ola ḥayr-pîşe
Iraq dutmağıçün mevti hemîşe
- 494 Gedā qalmamak için pîrlükde
Zebûn etmemek için mîrlükde
- 495 Biz eksiklü ‘ibād nide o ma‘būd
Müdām olmağıçün rāzî vü ḥoşnūd
- [36] Kamumuz şaklamak çün her belādan
Kuru bühtān ü görünmez qazādan
- 497 Emîn olmak için şeytān şerinden
O dīn düşmeninüñ elvān şerinden
- 498 Cesedden dūr idicek cānumuzı
Refîk itmek için imānumuzı
- 499 Kamu dīn diregi ‘ālimler için
Diyār-ı şer‘e ol ḥākimler için
- 500 Yine zinde kılcak kudretiyle
Koparmaq çün ḥabîbi ümmetiyle
- 501 Dürişenler için t̄ā‘atde her gāh
Çağırānlar için derdile Allāh
- 502 Qanā‘atle geçen dervîşler için
Gedā vü bî-kes ü bî-ḥîşler için
- 503 *Güvāhî* mürde-cism ü ḥaste-cānuḡ
Du‘āya rûḡ-ı muḥtācına anuḡ
- 504 Ol ulular için kim çok zamānlar
Olup dururlar üstādumuz anlar
- 505 Dağı ābā vü māzerlerümüzçün
Hem evlād ü bürāzerlerümüzçün
- 506 Kamu geçmişlerümüz rûḡı için
Konup göçmüşlerümüz rûḡı için
- 507 Olanlar için üstümüzde ḥaqqı
Olanlar çün du‘ānuḡ müsteḥaqqı

Turkish Studies

- 508 Rızāsıyçün Hudā-yı¹³⁷ bî-zevālün
Kerīm ü zü'l-Celāl ü lā-Yezālün
- 509 Kılanlar el getürüben du' āyı
İki 'ālemde görmesün belāyı
- 510 Du' ādan sonra hem bulsun sa' ādet
Getüren fahr-i kevneyne şalavāt
- [37] Bi-ḥamdi'llāh irişdi 'avn-i Qādir
Ki oldu bu *Tazarru'*-nāme āḥir
- 512 Bu bir genc-i ilāhīdür ser-ā-ser
Zihī devlet kime oldu müyesser
- 513 Bu dürc içinde olan dürleri derc
Gerekdür cevheri itmeklüge ḥarc
- 514 Ne bilsün bu cevāhir kıymetini
Seven dünyā-i fānī zīnetini
- 515 Ḥarīdār olan oldur bu metā' a
Ki gire şavt-ı 'uqbāda semā' a
- 516 Egerçi nazm-ı nesrīndür bu nāme
Degüldür lezzeti muhtaşş 'avāma
- 517 Velī şeksüz bu ebyāt-ı hoş-üslüb
Olısar ehline düşdükde mergüb
- 518 Sebeb bu oldu bu nazm-ı bedī' e
Ki idüm mübtelā ef' āl-i şenī' e
- 519 İderdüm rüz u şeb dürlü ḥaṭī' āt
Maḳālātum ḳamu olmışdı ṭā' āt
- 520 Hem idünmiş idüm bu fikri ḡuşşa
Ki tā nazm eyleyem bir hoşça nüşā
- 521 Didi bir gün baña gönlüm ki ey yār
Gözün aç baḳ cihāna gönlün uyar
- 522 Nedür bu eyledüğün fikr-i bî-nef' e
Ne şuḡl ola ma' āşī kılmayan def' e
- 523 Ṭotalum nazm idesin bir ḥikāyet
Dürüg efsāne vü yābis şikāyet
- 524 Saña bî-süd cehhāl ide ṭa' nı
Emekler çekmek il için ne ma' nı
- 525 Ne yildün kim vire mi fikr it anı
Ecel ol va' de-i devr-i zamānı
- [38] Ḳo ol endişe' i ḡuş-naşīḥat
Naşīḥat dinleyen görmez faşīḥat

¹³⁷ N: حدا

- 527 Tazarru' lar kıluban zü'l-Celâl'e
Gel it nazm-ı ilâhî bir risâle
- 528 Kim okudukça derdile döküp yaş
Ma' âşiden cigerde kılmaya baş
- 529 Sağa vü cümle okuyanlara Hâk
Göre luftın kerem ıssıdur elyâk
- 530 *Tazarru'-nâme* koyup adın anuñ
Mu'tavvel eyleme bünyâdın anuñ
- 531 Çü gönlüm böyle kıldı pend-i ma' kıul
Kamu dâyim başa göründi mechül
- 532 Didüm gerçi dimedi çok bilüden
Velî uşlu haber bu derdlüden
- 533 Hemân bu nazma âgâz eyledüm çüst
Dürüşdüm cehd kıldum¹³⁸ olmadum süst
- 534 Zamân çok geçmedi Yezdân u Kâdir
'Înâyet kıldı âsân itdüm âhir
- 535 Velî oldur ümîzüm bu risâle
Kaçan kim düşe bir şâhib-kemâle
- 536 'Uyübın itme cehhâla taşrîh¹³⁹
Keremden ide noqşânımı taşhîh
- 537 Her okudukça hayrile ide yâd
Du' âdan ben ğarîbi kılmaya yâd
- 538 Du' â zirâ kıomaz muhtâc u maħrûm
Ki kıılır kul du' âsı kulı merhûm
- 539 Dem-i âhirde görmesün meşakķat
*Güvâhî*nüñ diyen cânına rahmet
- 540 Toķuz yüz yedide ehl-i tevârîh
Rebî' ü'l-âhir ayında bil târîh¹⁴⁰
- [39] İlâhî 'afv olunmağa günâhı
Yüzün dergâhuña dutdı *Güvâhî*
- 542 Du' â umar okuyan 'aşıkından
Mü'ezzîn Aħmedi Teñgri haķından
- 543 Nüvisende vü ğonende-i Allâh
Belâlardan ide maħfûz her ğâh
- 544 Gedâ-yı derdmendüñ bu ümîdi
Elüñ fetħ eyleyüp bir fâtiħa di

¹³⁸ N: kıldum

¹³⁹ Mısraın vezni bozuk.

¹⁴⁰ Mısraın vezni bozuk.

- 545 Degül cümle mü 'ezzinle imāma
Yiter bir fātiha kāffe enāma
- 546 Ğaraz bu kıl ü kâlden bir du'adur
Eger bigānedür ger aşinādur
- 547 Kıla ben kılma fātiha ihsān
Müyesser kıl İlāhī aña imān
- 548 Anı maqşūdına irgürsün Allāh
Murādātı müyesser ola her gāh
- 549 Eyü şandıñ göñül bize naşihat
Yiter 'arz eyledüñ pend ü belāgat
- 550 Kāmu ma'lüm olupdur cümle varıñ
Yüri var hāk üzre sür 'izāruñ
- 551 Ne haddüñdür senüñ bu deñlü cür'et
Gel ey dil kendözüne vir naşihat
- 552 Degüldür ehl-i hāle bu münāsib
Ne lāyık kıl ü kâlden kâle tālib
- 553 Biñ altmış hem toközdur ketbe himmet
Bi-ħamdi'llāh ey Aħmed Bākī temmet

KAYNAKÇA

- CANIM, R. (2000). *Latifî, Tezkitetü's-şuarâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ*. Ankara: AKM Yayınları.
- DUMAN, M. (1989), Güvâhî'nin Pend-nâmesi'nde Nasreddin Hoca, *Tarih ve Toplum*, 11, (63), 15.143-17.145.
- ERDAL, Kadir (2010), Bir Atasözleri Hazinesi: Güvâhî'nin Pendnâmesi, *Yağmur-Dil-Kültür ve Edebiyat Dergisi*, S.49.
- ERENOĞLU, D. (1997). *Pend-nâme, Güvâhî (Dil İncelemesi)*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- ERENOĞLU, D. (2007). Güvâhî'den Günümüze Atasözleri ve Deyimler. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2 (4), 1150-1167.
- ERKOÇ, E. (2010). Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi'ndeki Yazma Eserler Üzerine Bir Değerlendirme ve Bazı Seçmeler. *Çorum Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 7-17.
- HENGİRMEN, M. (1977). *Güvâhî'nin Hayatı, Eserleri, Pendnamesindeki Atasözleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- HENGİRMEN, M. (1983). *Güvâhî, Pend-nâme*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İSEN, M. (1994). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Kühü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yayınları.

-
- KAPLAN, M. (2008). Tazarru'nâme'den Münacat'a Yakarış Üslubu. *Köprü*, Bahar, S.102, (<http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=926>).
- KÖKSAL, M. F. (2005). *Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KUTLUK, İ. (1989). *Kınalızade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuarâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- LEVEND, A. S. (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi, Giriş, I. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mehmed S. (1308). *Sicill-i Osmanî*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- ÖZDİNGİŞ, V. (2006), Güvâhî'nin Pend-nâmesi'nde Deyimler, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 3, 61-73.
- Şemsettin S. (1996). *Kamusu'l-a'lâm*. Ankara: Kaşgar Neşriyat.
- TAYŞI, Mehmed Serhan (2009), Pend-nâme-i Güvâhî; Bir Atasözleri Hazinesi, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 6, s. 59-61.
- TULUM, M. (2001). *Tazarru'nâme*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.